КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШОАТТА, 16 СЕНТЯБРЬ, 1967 шу. № 110 (4435). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Шоай зIамига боацача боахамга бIарг локхаш лелаш вIашагIкхийтар ер ши саг: Бапхоев Султани Цечоев Махьмади. ХIара денна вIаший бIаргагуш хилча а дIа-юха дувца кIезига хургдацар цар, хIана аьлча моллагIбар санна бац цар бIарг лакха беза «дезал».

ХIара га, дуккхача шерашка лаьтта, низагIа чIоагIъеннар а, хIаьтта хIанз мара ший ховха ткъоврo хьалъяхийтанза яр а, сагувсаш хул царга.

IалаьматеI боккха ба Нестеровски хьун боахам, дукха ба, укхаза боккхача безамца хьу лелавраш, цунна мел эша гIулакх деш из лораераш. Царех ба укх сурта тIара С. Бапхоеви М. Цечоеви.

И. Плиева сурт.

Хьуна промышленноста болхлой Денна хетаяь материалаш еша шоллагIча оагIо тIа.

ТХА ДОШ ЧIОАГIА ДА

Советски Iаьдала 50 шу дузача цIейна сийленца накъаяхара къаьстта дика къахьег укх юбилейни шера Грозненски хьунбоахама коллективо. Ерригсоюзни социалистически яхье шоллагIа моттиг а йоаккхаш, шоллагIа преми хьожаяьй тха коллектива.

Ши-шергIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун кертердар за болх пийса вIаштIехьбаккхар. Къахьегама толамий лард а хинна дIаеттай цу боахама чIуйноагIача Джалка, Гудермеса, Петропавловски, Горячеисточненски лесничествай коллективашта юкъе яьржа социалистически яхь. Шоай резервах цар бизза пайда ийбарах боахама коллективо цIакха ца хиннача хьисапе лакха хьоккхамаш доах укх шера.

Валови продукци арахецара бархI бетта план боахама болхлоша тIехкхоачашъяьй. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци 8 эзар сома мaьха я. Цу дукци 8 эзар сома мaьха я. Юкъа хьунагIара хьаарэза хьу планах лаьрхIачул 976 кубически метр я. БархI бетта планах дIадогIа лезаш дар боча бIараш 180 гектара тIа, хIаьта дIадегIад 205 гектара тIа. Укх тIехьарча пхе шера тха боахама болхлоша эзар совгIача гектара тIа дIадегIад уж, хIаьта царех кхо бIаь гектара тIара бIараш латаш а да. Укх шера 50 совгIача гектара тIа оаха дIаегIай сомий гаьнаш а, хIаьта Октябра сийна Гудермесе 5 гектар хулача майда тIа парка лаьрхIа гаьнаш а егIай. Уж дерригa къахьегама толамаш оаха хетаду Октябра 50 шу дузача дезача цIейна.

ХIара сменах нормаш тIехкхоачаш а еш, къаьстта дика къахьегаш я. Лыкова, Хасуханова, Гончаева, Батаева, Соколова, Ямалаева, Лакуева, Далаева, кхычар. Шоаш Ерригсоюзни яхье яьккха моттиг карара ца ялийтара кхы а хьинарегIа къахьега лерхI цар.

М. ЧАХКИЕВ,
Грозненски механизированни хьунбоахама директор.

Сийлахьа юбилей хьатIакхача **52** ди дисад.

МалагIча совгIаташца накъадолх шо цIейна?

ХУРГДА ДОАКЪАР

Боаккха теркам тIабахийтаб тха совхозе юбилейни шера хьайбашта шортта доакъар Iалашдара. Совхозе механизаторашa лаьрхIад хьайбашта гIожен мошен доакъар Iалашдара план дикка тIехкхоачашъе. ХIанзле планал дуккха дукхагIа ча, йол Iалашъяьй совхозе, аргIаш даь дIаоттадаьд 1.016 тонн ча, 1.400 тонн йол.

ХIанз сихбенна силос йоллаш ба совхоза механизатораш. Укхаза а дика толамаш даьхад цар. Нагахьа санна планага хьежача ерригa йолла езар 2.800 тонн силос яле, хIанзале 4.500 тонн силос Iалашъяьй совхозе. ХIара денна совхоза силосни кIоагашка 350—400 тонн силос йолл.

Цу тайпара лакхарча темпашца ца болх дIабахьа вIаштIехьдоал комбайнаша цахаддаш болх бар бахьан долаш.

Комбайнерашта юкъе яьржача социалистически яхье къаьстта белгалбаьннаб Китаев Зорбик, Юсупов Доква, сменни норма пхи гектар йолча царех хIаране ялх—ворхI гектара тIара чуэц моша доакъар.

Ш. ГИДИЕВ,
Надтеречни района, «Озерный» совхоза экономист.

ЛийрхIачул дукхагIа

Советски Iаьдала 50-гIа шу дизара сийна йолча къахьегама вахте а этта, башха дика шекара свекла хьувкъам кхебаьб Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза пхьоалагIча отделене свеклаш лелаераша. ХIанз сихбенна чу а ийца, из паччахьалкхенна дIалуш боахк уж. Укх юбилейни шера планал совгIа мерзача овлай 4.880 тонн паччахьалкхенна дIалла чIоагIо лъй цар.

Свекла чуэпаш доккхача хьинаре болх беш ба опыт йола механизатораш — Социалистически Къахьегама Турпалца Кагерманов Оалхазарца Iомабеннараш. Царех къаьстта а белгалбаьнна дика къахьегаш ба комбайнераш Тепсуркаев Ахьмади Дучаев Ахьмади. Цар хIара денна 3,5—4 гектара тIара свекла хьайоах нормага дилача 2,4 гектара тIара яккха езача моттиге.

Свекла чуэцача тIехдика болх беш ба гектарникаш Башаева Зулай, Ахмадова Небила, Джабраилова Тамара, кхыбараш. Цар хIара гектара тIара чу а ийца, паччахьалкхенна дIаеннай 438 центнер шекара свекла.

Шоаш хьийгача къих даьннача беркато гIадбига ба свекла лелаераш. ДIайийнача 444 гектарах хIаране тIара планах 195 центнер яккха йийзача цар 210 центнер яккха лекхар тIайийнадар. ХIаьта хIанз боккъала а чуийер цул а шозза дукхагIа я.

Сихен диккен лел свекла чуэцилга. ХIанз из чуийна боалаш латт уж.

Я. ЦУЕВ.

ХЬАЙБАЙ ЙОАКХО Ю

Гудермесски района «Дружба» яхача колхоза йиълагIча отделене механизаторашa дерригa а ду доахан леттIа Iангара дахара. Цу гIулакха пар хIанзле 1570 тонн йол. 1800 тонн ча Iалашдаьд, хIаьта хIана пахаддаш силоса лаьрхIа хьажкIа чуэпаш цхиъ комбайн я отделене кхашка болх беш.

Планага хьежача укхаза ерригa йолла езар 5700 тонн силос я, хIанзле укхаза силосни кIоагашка еллар кхоъ эзар совгIа тонн я. Отделене механизаторашa, специалисташа лерхI план дикка тIехкхоачашъе. хьагучох ворхI бIаь тонн совгIа силос йолла вIаштIехьдаргда отделене.

Дика вIаштIехьъяьккхай отделене комбайнерашта юкъера социалистически яхь, цу яхье вокхарел хьалха латт комбайнерий Б. Эльмуралова, Д. Бибиева, трактористий Н. Баймурадова, К. Дудаева агрегаташ.

ХIара денна силосни кIоагашка 200 тонн гаргга силос йол механизаторашa. «ХьажкIа дика йолаш ца еллача во хургья силос,— йоах механизаторашa. — пулухьа из чуэцара болх лоацача хана чакхбаккха беза».

Боккха теркам тIабахийтаб отделене доахан чулаттача помещенешта ханнахьа ремонт яра. Ферма болхлоша шоай низаца ремонт еш латт ферма помещенешта. ПхьоалагIа октябрь тIакхачалехьа ерригa а помещенеш ремонт яь хургья укхаза.

В. ДАТАЕВ,
комсомола колхоза комитета секретарь.

КПСС Центральни Комитетеи

СССР Министрий Советеи

БАХАЧА НАХА ЭША ГIУЛАКХ ДЕЛГА ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРА ДЕ ДЕЗАРАШ

«Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш делга дIахо дегIадоаладара де дезарий хьакъехьа» соцам тIайийцаб КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои. Соцам тIа белгалдоаккх, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш делга тоадара укх тIехьарча шерашка вай мехка дуккха мероприятеш чакхъяьха хилар. ДукхагIа хиннай барзкъаш химически цIенду фабрикаш, механизированни прачечнеш, павильонаш, ательеш, комбинаташ, цIагIа эша гIулакхаш ду кхыйола предприятеш, ходаллалакхденнад бахача наха деча гIулакхий боарамаш. Цхьабакъда, хIанзалца хьа пийсбеннача бытовой гIулакхаш делга дегIадоаладара боарамо Iалашдац советски наха тIа-тIа дукхагIа дIадехараш кхоачашдара.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои союзни республикай компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, союзнии автономнии республикай Министрий Советаш, къахьегамхой депутатий краевой, областной, городской, районни Советий исполкомаш, СССР министерствашi ведомствашi декхарийла яьй:

моттигерча хьалашка хьежжа кийч а яь, цIагIа эшача гIулакхий даькъе бахача наха эшараш кхоачашдар Iалашделга, гIулакх деча хана кхоачашлеш долча балхий дикали культуреи тоаелга, балхашта дукхагIа механизаци елгеи технологически процессаш эргайоахаш тоаелгеи теркал а деш, цIагIа эша гIулакхаш ду службаш дегIакхувлара 1967—1970 шерашка мероприятеш чакхъяха, къахьегамхошта гIулакхаш делга вIаштIехьдаккхара хьалхара, бахача наха деча цIагIа эшача гIулакхий планаш а цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеш дегIакхувлара планаш а кхоачашъяра хьалхара цIагIа эша гIулакхаш деча служба кулгалхой а цIагIа эша гIулакхаш деча служба объекташ шоай ханнахьа эксплуатаце дIаллара гIишлошъеча организацей кулгалхой а бехктокхам лакхбе;

юрташка бахача наха чIоагIа эша гIулакхаш делга сихагIа дегIакхувлара де дезар де, 1967—1969 шерашка хIара районни центреи юртари нах бахача йоккхийча пункташкеи хIанзарча технологически оборудованеца кийчъяь, цIагIа эша гIулакхаш ду комбинаташи павильонаши хьалъелга а хIаьта колхозашкеи совхозашкеи цIагIа эша гIулакхаш ду цIенош е комплексни приемни пункташ вIаштIехьйоахилга а Iалашде;

гостиницашка, колхозхой цIеношка, мотелашка, кемпингашка, пансионаташка, туристски базашка, санаторешка, салоIача цIеношкеи донашкеи бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дар шерделга Iалашде. боагIаш болча мaьхах шоашта гIулакх дайта царга йиш хургйолаш дола хьалаш царна вIаштIехьдаха дезаш хилар теркал а деш, белггала аьлча, барзкъаштеи кога гIирсаи ремонт яр, сихха чура барзкъа диттар санна дола гIулакхаш, парикмахерске деш дола гIулакхаш, гражданий шоай доалахьарча транспортни средствашта деш дола технически гIулакх, деладе культурно - цIагIарча гIулакхашта лаьрхIа предметаш дIахецар, кхыдола гIулакхаш:

бахача наха цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеши организацеши дика кийчбеннача, инициатива йолча, хьинар долча болхлошта юкъерча кулгалдеча кадраца чIоагIъе, царна балха тIа хIара денна довкъостал де: партийни, комсомольски, профсоюзни организацей гIулакхаш хьинарегIа хилийта, цIагIа эша гIулакхаш деча служба болхлошта юкъе беш бола кхетама болх чIоагIбара пар уйла тIаерзае, бахача наха деча цIагIа эшача гIулакхий дикали культуреи мaмогга тоаяра, оттадаь балхий боарамаш кхоачаши тIехкхоачаши дара уж оарцагIбаха: цIагIа эша гIулакхаш дара дешашка даим партийни комитеташка, къахьегамхой депутатий моттигерча Советий сессешка хьежа, кхоачамбоацараш дIадахара деттIа де дезар а деш.

Шоай гIулакхий доархIамегIарча участкех цаI хилара тарра, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш делга дегIакхувлареи тоадареи дешашка хьежа партийни, советски, комсомольски, профсоюзни, боахама организацеш декхарийла хилар лоархI КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои.

СССР Госпланаи союзни республикай Министрий Советаштеи тIадиллад халкъа боахам дегIакхувлара планашка барзкъаш химически цIенду, барзкъаш дутта, кога гIирс тоабу мощносташ, цIагIа эша гIулакхаш ду машинаши приборашi болх бе йолаялийта езаш а хIаьта иштта банеши бахача наха цIагIа эша гIулакхаш ду кхыйола предприятеши хьалъе езаш а хилар оттаделга. СССР Госплана — гIишлошъяра министерствай подрядни балхаш дара планашта юкъе бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара керда хьалдеча гIирсий керттера объекташ ухийталга.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои могаяьй болхлоштеи гIулакхерча нахаи цIагIа эша гIулакхаш дара шоай чотах ательеш, мастерскеш, приемни пункташ хьалъе аьшна дIайолаяь Московски, Донецки, Днепропетровски, Ивановски, Ярославски областий промышленни предприятей инициатива.

Бытовой гIулакхаш деча организацеца цхьана министерстваштеи ведомстваштеи тIадиллад шоай кара йолча предприятешкеи гIишлошкеи балхаш деш кхалнах къаьстта дукха болча моттигашка балхаш деш болча къахьегамхошта ду цIагIа эша гIулакхаш тоадара тIаерзаьйча мероприятешка хьежилгеи уж чакхйоахилгеи.

Къахьегамхошта цIагIа эша гIулакхаш дара болх чIоагIбара профсоюзни организацей теркам тIаберзабе. цIагIарча эшараштa деча гIулакхех совнагIа хьовзам боацаш пайда эша болхлошкеи гIулакхерча нахагеи йиш хургйолаш дола хьалаш хилийтара тIаерзаяь мероприятеш тIагIертта чакхйоахилга вIаштIехьдаккха, уж дешаш производственни предприятей коллективни договорашта юкъехахьа деза ВЦСПС-о.

Совхозашеи колхозашеи шоай низашца а шоай ахчах а дукхагIа хьалъе еза банеш, комбинаташ, цIагIа эша гIулакхаш ду павильонаш. хIаьта иштта цIагIа эша гIулакхаш деча предприятешта договорий хьалех царна хиланза яргIоаца помещенеш, транспортни средствашi тела а коммунальни кхыдолеи гIулакхаш де а деза.

ЦIагIа эша гIулакхаш деча служба предприятейи организацейи боккъонаш шеръяьй пар доахаш дола пайдаш бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деш йола предприятеш дегIакхувларгеи керда яраш хьалъяргеи. чIоагIъяьча капитальни балхий планел совгIа царна оборудовани эцаргa, оборотни средствашi алсамъяхарга тIаахийтара даькъе.

Бытовой гIулакхаш деча болхлой къаьст - къаьстача группашка алапеш легтIадаьхад.

Оттадаьд къоаналла пенси йидеши бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деча системе заказаш дIайийтеча, дежурнелла, уборщицелла болх беши болча пенсионерашта хьожадаь хинна пенсеш цу белгалдаьча балхаш тIа йидеш дола алапи ца лоархIаш биззача боараме дIателаш хилар.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад бахача наха деча гIулакхий дикалгеи культурагеи хьежжа, цIагIа эша гIулакхаш деча предприятешта лакхерчеи цхьоалагIчеи боарамера дипломаш яларах а хIаьта деш дола балхаши гIулакхаши лакха дикал йолаш кхоачашделга Iалашдеш болча къаьст-къаьстача болхлошта «Лакхерча класса мастери», «ЦхьоалагIча класса мастери» яха цIераш яларах а долча дешага хьожилга.

Союзни республикай Министрий Советаштеи СССР Госпланаи тIадиллад дешархой лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка дIачуэцара шера планашка бахача наха бытовой гIулакхаш деча предприятештеи организацештеи лаьрхIа мел эша специалисташ кийчбелга оттаде а. хIаьта иштта лакхереи юкъера специальни дешара заведенеш йистейоахаш бола специалисташ дIаюха хьожабеча хана лакхереи юкъера специальни образовани йолаш болча специалисташца бахача наха цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеши организацеши йиззагIа Iалашъелга оттаде а.

Союзни республикай Министрий Советашца цхьана СССР лакхерчеи юкъерча специальни образоване Министерствана тIадиллад бахача наха цIагIа эшача гIулакхашта йолча специальностех студенташ кийчбе безаш йолча лакхерча дешара заведеней перечень белгалъелга.

Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара технологически институташ яхка лаьрхIад Приморски края г. Владивостокеи Украински ССР г. Хмельницкеи.

РСФСР Министрий Советаца, Украински ССР Министрий Советаца, Армянски ССР Министрий Советаца цхьана профессионально - техническе образоване гIулакхашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета тIадиллад 1967 — 1968 шерашка гг. Ленинградеи, Свердловскеи лакхерча квалификацех бола дипломированни закройщикаш - модельераш, г. Львове — лакхерча квалификацех бола закройщикаш-модельераш, г. Ереване — лакхерча квалификацех бола обувщикаш-модельераш кийчбергбола республикай юкъара массала а болх бергбола шин шера курсаш йохкилга.

ЦIагIа эша гIулакхаш деча служба кадраш кийчъяран цун болхлой, инженерно - технически болхлой, кхыча специалистий квалификаци лакхъяран профессионально - технически технологически училищаш а дешара производственни комбинаташ а дукхагIа йохкаргйола гIулакхаш белгалдаьд.

Союзни республикай Министрий Советаш декхарийла я цIагIа эша гIулакхаш деча служба предприятеша бахача наха деча цIагIа эшача гIулакхий реклама тоадра де дезар де, цу гIулакха кепайоазонах, радиох, телевиденех, реклама кхыча способех шерагIа пайда а эцаш.

ЦIагIа эшача гIулакхашта йола машинаши приборашi кийчъю предприятеш шоай доалахьа йолаш йола промышленни министерствашi декхарийла я номенклатурагеи бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деча предприятешта хиланза яргIоацача боарамгеи хьежжа цIагIа эшача гIулакхашта лаьрхIача машинаштеи приборашттеи запасной оатхалаш хьаелга а союзни республикай заявкаех уж лоаттаелга а; союзни республикай бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара министерствашта ремонтни балхаш кхоачашдара хиланза яргIоаца технически документаци телга: цIагIа эшача гIулакхашта лаьрхIача машиний приборий запасной оатхалашта иллюстрированни каталогаш арахецилга Iалашде.

СССР Министрий Совета материально - технически Iалашон гIулакхашта йолча Паччахьалкхен комитета, СССР торговле Министерствана, союзни республикай Министрий Советашта тIадиллад бахача наха цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеш запасной оатхалашца, фурнитураца, тканешца, химикаташца, гIишлони кхычеи материалашца, инструментаца, оборудованеца Iалашъелга тоадара де дезар де.

Союзни республикай Министрий Советашца цхьана Iилмаи техникаи гIулакхашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета тIадиллад бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара даькъе Iилма-тохкамеи опытно - конструкторски балхий боарам лакхбара 1967 — 1968 шерашка мероприятеш кийчъелгеи чакхйоахилгеи.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои хьахайтад цIагIа эша гIулакхаш деча служба партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, берригача болхлоша, советски наха хьалхашкара шоай сийлахьа декхар кхета а деш, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш делга дегIадоаладара енна заданеш а хIаьта иштта Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна тIайийца декхараш а толаме кхоачашдар духьа делаю социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаергхиларахи советски халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра КПСС XXIII-ча съездо оттаяь мероприятеш чакхйоахача юкъе цунца шоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаргхиларахи шоаш дог тийша хилар.

К. МАРКСА «КАПИТАЛ» АРАДАЬННАЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 100 ШУ ДИЗАРГА

«Вай замалахьа эггара сийлахь - йоккха политико - экономически произведени я «Капитал» — Ленина цу дешаца хьаеллалу Карл Маркса балха эггара хьалхара том кепатеха араяьннача дийнахьа денз 100 шу дизара хетаяь выставка. Из оттаяьй Москве, В. И. Ленина цIерагIча СССР Паччахьалкхен библиотеке.

Стендаш тIа шерра хьахьекхай наггахьа мара йоацеи къаьстта маьхереи «Капитала» изданеш. Книжкашта лалла — Маркса фотопортреташ. Лондоне из ваьхача цIен, из болх баьча британски музея сурташ. Цигга за «Капитала» цхьанцайолча оагIоний кулгайоазон копеш, Iилман коммунизмана лард еллачоа хетадаь В. И. Ленина балхаш.

Ховш маларра, «Капитала» хьалхарча тома немций меттала 1872 шера яь перевод араяьнна эггара хьалхара мохк Росси хиннаб. Книжка эггара хьалхарча эрсий переводчикий — Г. А. Лопатинеи Н. Ф. Даниельсонеи сурташта лалла — Маркса цар балха мах беш дола цун дешаш за: «Петербурге араяьннай боккъал башха эрсий перевод. Говзалца яьй перевод».

Цифраша дувц Советски Iаьдал латтача шерашка вай мехка «Капитал» арадаьхача йоккхийча тиражех.

* * *

«Капитала» эггара хьалхара том араяьннача дийнахьа денз бIаь шу дизара хетаяь я Якутске хьайийлла выставка. Цун материалаша дувц цу гаьнарча мехка марксизма - ленинизма классикий произведенеш йоаржаярах.

* * *

Марксистско - ленински экономически теори дегIаяран социалистически революци котъяларан болча «Капитала» лоархIамах докладаш ешаш Iилман конференцеш хилар Тбилисеи Фрунзеи.

(ТАСС).

* * *

ПЕТРОЗАВОДСК, 14 сентябрь. (ТАСС корр). Карл Маркса «Капитала» эггара хьалхара том араяьннача дийнахьа дена бIаь шу дизара хетаяь йоккха выставка хьайийллай тахан Кареле Паччахьалкхен публични библиотеке. Экспонаташта юкъе уйла тIаозаш я французски меттала араяьнна «Капитала» хьалхара издани. Ховш маларра, Маркса цIаккха а дергбоацача кхоллама перевод яь шоллагIа мохк, Россегара дIайиккхача. Франци хиннай. Белгалдоалаш да, из издани бIарччача томаца цкъа ара ца а йоалаш. къаьст - къаьстача выпускашца кхаь шера чухь арайийнна хилар. Французски издане тIа кепатехад Маркса издателага Лашатрага дахьийта, укх тайпара дIадолалуш дола письмо: «Веза граждании! Аз могаю «Капитала» перевод периодически выпускашка араяккха лаьрхIача хьа идея. Цу тайпара хилча са болх болхлой классага дIакхоачаргба. хIаьта из гIулакх сона массадолча хIамал лоархIамегIа а да».

«Капитала» французски издани чIоаггIа могаеш хиннай Россе а, белггала аьлча, Петрозаводске хиннача РСДРП подпольни кружокашка.

* * *

ЛОНДОН, 14 сентябрь. (ТАСС). «Капитал» арадаьна 100 шу дизара хетаяь хургья 21-ча сентябре укхаза хьаелларгйолаш йола дунен халкъашта юкъера конференци. Из вIашагIтох Карл Маркса цIерагIча библиотеко.

Дуккхача мехкий Iилмахоша дакъа лоацаргдолаш йолча конференце керттера темаш хургья «Капитал» — 100 шу даьнначул тIехьагIа», «Капитализми паччахьалкхен - монополистически капитализм хьахилари», «Обществах йола Маркса теори», «Капитали» болхлой класса истории», «Капитали» социализма экономически проблемаши».

* * *

УЛАН-БАТОР. (ТАСС). Адамлен уйлан сийлахь-боккха кхоллам — Карл Маркса «Капитал» — арабаьннача дийнахьа денз 100 шу дизар шерра белгалдаккха кийчлуш ба халкъа Монголе къахьегамхой. Iилман болхлошеи партийни активои дакъа а лоацаш теоретически конференцеш хул мехкарча аймакашкеи городашкеи. Радио чу гIолла хьакхайкаю Iилман коммунизмана лард еллачун гениальни балха хетаяь материалаш. Дворецашкеи клубашкеи вIашагIъехк Карл Маркса произведеней выставкаш.

* * *

БЕРЛИН 14 сентябрь. (ТАСС). Дуккхача наьха уйла тIайолаш я Берлинерча немецки Паччахьалкхен библиотеке оттаяь «Карл Маркса «Капитала» 100 шу» яха выставка. Укх кхаь кIиранна цига хиннав 10.000 совгIа саг, цу даькъе Советски Союзера, Польшера, Францера, Индера, Цейлонера хьаьший.

ЧIоаггIа безам тIабаха хьеж посетителаш, аьлар немецки Паччахьалкхен библиотека генеральни директора заместитела Людвиг Эйникес АДН агентствага. Германски Демократически Республика къахьегамхоша Германе Социалистически едини парте кулгалца Маркса - Энгельса - Ленина хьехам чакх мишта боах а творчески юкъе мишта кхухь а гуччахьарча масалашца хьахьоккхаш йолча экспозипе даькъага.

ШЕРИПОВ АСЛАНБЕК ВАЬ 70 ШУ ДИЗАРГА

РЕВОЛЮЦЕ ТУРПАЛ

Асланбек Шерипова геттара кIезига ха яьккхай дунен тIа. Из вийнав цун 22 шу долаш. Цхьабакъда, из бокъонца кхийна а валалехьа цун майра дог детта ца луш сецадале а, цу лоацачa хана Асланбека карагIдаьннараш дукха да. Тиркен Шолжан йистошка 1918—19 шерашка Советски Iаьдал бахьан къахьегамхоша лоаттабаьча къовсама историе дуккха а оагIош цун цIераца ювзаенна я.

Асланбека Шерипова шийн вахар дIаденнад революци бахьан, вай халкъ къаман, социальни, духовни Iазапа кIалхардаккхара, из иразага бодача новкъадаккхара. Цо Iалаьмате дукха къахьийгад нохчийн гIалгIайн халкъаш революцена гIовттадеш, цар классови сакхетам сомабоаккхаш, Къилбаседа - Кавказе дахача деррига халкъий доттагIал чIоагIдеш, цар барт вIаштIехьбоаккхаш. Цхьаболча коммунисташта хIанз а карах ца доалача тайпара къовсам лоаттабаьб Асланбека нах Iехабеча моллашта, шейхашта, хьал долча наха, erригача нохчий контреволюцена духьал.

Ерригача Нохч - ГIалгIайченна вайза ца Iеш цун доазонел гаьнна арахьа а вовз денал дола революционер Асланбек Шерипов. Къаьначар а къоначар а чIоагIа сийдеш йоах цун цIи. Кагирхошта хьокхам ба цу майрача тIемахочун, денал долча революционера, граждански тIема турпала, уйлах чIоагIвеннача коммуниста вахар.

Асланбек Шерипов дукха хиннавац политически къовсама юкъе. Леча хана деррига а ши шу мара хиннадац из революцена юкъевена. ХIаьта тоъал яздаьд цунах. Асланбека биографи наха йовзаш я. Цудухьа тахан Шерипов ваь 70 шу дузача дийнахьа оаха лаьрхIад цунна шийна дош дала.

ХАЛКЪА ИРАЗ БАХЬАН

«Шоана хов самодержави йолча хана массанена а хала хиналга, хIаьта императорски Россе къаьстта низ тIалаттар нохчаштеи гIалгIаштеи. Социальни Iоткъамца ихана национальни Iоткъам а тIалаттар царна. Цудухьа дика кхетадеш да революци хинначул тIехьагIа цар уйлаши дIадехараши къаман хьаштий новкъадалар. Цхьабакъда уж шаккхе халкъ социальни дешаш къоастаде доладелча царна бIаргадайра къаман объединенел совгIа халкъашта юкъераяр, социалистически яр а хилар (**Пятигорске нохчий халкъа цIерагIа моаршал пуш Терски халкъа съезда шоллагIча сессе даь къамаьл**).

«Тха дегIаена капитализм еце а, фабрикаши заводаши еце а, пролетариат еце а — тха я лаьттадоаларий арми, тха я схоластикаи боадони диктатура ловргйоаца группаш. ХIаьта уж группаш — лаьттадоацарий армии интеллигенцеи кагирхой группеи — я ГIойтIарча Совета шийн чIоагIале лерхIа группаш. Уж хьалаш кхоачамболаш да тхона Советски Iаьдал хьаллаца. Тхои шои — духхьала вай да... къахьегача наха ловргъяц шоашта хийрача хьаштий диктатура аладезараш...

Грозненнаштеи нохчаштеи юкъера гIулакхаш дувца волалуш, ала дезаш ва со, областной Iаьдало Грозненски район хIанзалца хьа кIезига теркал яь хилар. Грозненски район Терски областа экономически торговии центр хинна ца Iеш, политически центр а я. Казачество, нохчий, иногородничар хьашташ меттел керттерча, бокъонца лаьрхIача революци лелаю керттера низ болча терски пролетариата доккхагIа долча даькъа хьашташ а чулоацаш йола район я Грозненски яр. ХIаьта цудухьа да Терски область массаза а цIераш яьхача общественни группашта юкъерча гIулакхий ларда тIа хьахиннача новкъа ахар а ухарг хилар а...

Контреволюце корта хьалъайбаьб областе... Аз белгалдаькха аргда шоай цаI йола контрреволюционни фронт хьаяра казачестваца керте латтараш тхоай контрреволюцена керте латтараша чIоагIа гIулакх тоссадалийта гIерташ ба аьнна... Цудухьа вай декхарийла да контрреволюционерий кортошта тIагIолла вIашка кулгаш кховдаде а вай воай революционни фронт хьае а»... (**Болхлойи тIемахойи депутатий Грозненски Центральни Совете даь Терека областерча текущи момента хьакъехьара къамаьл**).

«Iалаьмате нийса аьнна да: юкъ хила йиш яц, Iаьдал е Советски, е монархически мара хила йиш яц яхар».

«Оаха къайла кхахьац Нохчийче шин дакъа екъаялар, хIаьта тхоай ши Совет хилар а, цхьабакъда, юхацадоалаш революционни къовсам лоаттабар мала кхы никъ бац тха группа». (**Терски республика къахьегама халкъий съезда йиълагIча сессе даь къамаьл**).

«Нохчий шейхашта юкъе кIезига бац Iобехьача байнараш а революци хинначул тIехьагIа СибарегIара цIабаьхкараш а. Шейхий уж гIулакхаш довзараша кхетадеш да революци хинначул тIехьагIа (14 марта) Нохчичен хьалхарча съезде помещикийи базархойи группа тIехьайолча шейхи группа чов - чIир йоацаш котало яккхар.

Демократически уйла йолча халкъо теркал дацар духхьала шейхашеи моллашеи хьалха паччахьа режима духьал лоаттабаь къовсам мара... Ишта уйла хилча цу сахьате теркалде йиш а яцар дына хьалха латтарий революционности оппозиционности цар керчу дижа хIама а доацаш, къаьнача строя низаш дарах хьахинна а цу стройца цхьана дIадала дезаш а хIама хилар». (**Революции Нохчийчеи 1 августа 1918 ш.**).

«Ши шу да Нохчийчено шейхехи моллаехи шийн дай баь, хIаьта цу шин шера базархошца, подрядчикашца, помещикашца, мародерашца барта а болаш хIама йоаккхаш а Iаьдал къувсаш а боахка хари шейхаши моллаши шоай бIехача гIулакхашца нохчий халкъ толхаде гIерта... хIанз хьатIакхаьчай Нохчийче революционни сцена тIа керда, бокъонца бола революционни низ бала беза ха — из нохчий кагирхой». (**1918 шера октябре ГIойтIарча халкъа Совете яь заявлени.**).

«Нохчий! Оаш доккхал ду князаш шоай хинна а бац ба а бац яхаш.

Бакъдац из! Шейхаши моллаши ээар дакъа вогIа ба князел. Шун хьакъах бахаций уж?..

Цудухьа черсаштеи кхыча халкъашта доккхал ма де шоай князаш бац яхаш, шун шейхаш ба— уж князел вогIа а ба.

ВIаши новкъостал а деш даима шейхашеи моллашеи ба базархой, подрядчикаш, мародераш. Шейхаши моллаши дилла а хиннаб къечул чIоагIагIа, вIаьхийвар хьаллоацаш, хIана аьлча вIаьхийчо къечул дукхагIа лу загат». (**Берригача цIена дегуйла йолча нохчашна 1918 ш, ноябрь, Грозный**).

«Нохчий шейхаи спекулянтаи а английски паччахьанна а дег тIа латтар цхьа кхерам ба — Советски Iаьдал шердаларах бола кхерам...

Эрсий ахархоша шоай помещикашта оттадаьр санна доазув оттадергда оаха тхоай шейхаштеи моллаштеи, цунах тхо уж къоралахи шариIатахи чул чIоагIагIа тешаш а да». (**Терски республика къахьегама халкъий съезда пхелагIча сессе даь къамаьл**).

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

1967 шера 26-ча августе РСФСР Министрий Совето соцам баьб: Грозненски нефтемаслозаводах ШЕРИПОВ ДЖАМАЛДИНА АСЛАНБЕКА цIи тилла а дIахо йодача хана цунах А. Д. Шерипова цIерагI йола Грозненски нефтемаслозавод яха а;

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводах АНИСИМОВ НИКОЛАЙ АНДРЕЕВИЧА цIи тилла а дIахо йодача хана цунах Н. А. Анисимова цIерагI йола Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод яха а.

ДIАХО А ИШТТА

«Малгобекнефть» НПУ № 1 йолча конторa буровой бригаде партгруппа вIашагIъеллача денз лакхбелар хIара коммуниста бехктокхам. БархI саг ва цу партгруппе чувоагIаш, массавар а шоай организаце вахарах хьинаре дакъа лоацаш а ва. Эшшача моттиге Уставо яххача тайпара хIаране ше декхарийла вар ду. Цудухьа ерригача конторе эггара низболаш йолчарех цаI лоархI из группа.

Укхаза массаза а керда, наьха бIарг тIаозаш хул гойтара агитаци, араювл «Молнеш» яха листовкаш, коллектива юкъе йоаржаю хьалха латтарий опыт, тайп-тайпарча темаех лаьца беседаш ю. Докладчика яххача тайпара отчетни хана бригаде 110 совгIа беседа яьй. Царех дукхагIа яраш я юбилейни шера хьалхашка латтача декхарех, КПСС ЦК Тезисех лаьца.

Дукха терко ю партгрупо бригада юкъара собранешта: цига нах шоайла дагабувл, къувлар гучадоаккх, къахьегама дисциплина телхаерех цига баьккха бехк чIоагIа Iаткъаш хул. Цудухьа цхьа бутт дIабодац укхаза бригада юкъара собрани ца хулаш.

Грознерча химикаша даьча кхайкаралах лаьца собрани хилар укхаза. ХьалхагIа шоаш тIаийцача социалистически декхараш тIа 500 метр бурув тоха лаьрхIар. Партгруппа мела ца хинилга хьахьокх цу гIулакхо а.

ХIанз шоаш денна дош кхоачашдеш ба буровикаш. Скважина цхьаь цаI авари ца еш ханал хьалха проектни кIоаргал тIа кхачийтай. ХIана испытани е кийчъеш я из. ВорхI бетта бурув тохара план 1027 процент кхоачашъяьй — заданел совгIа 73 метр кIоарга техад бурув. Духхьал укх бетта 15 дийнахьа бригаде кходаьл 16 эзар сом.

Уж бехктокхаме декхараш кхоачашдераш ба бурильщикаш И. Чаплыгин, М. Цороев, П. Узиев, Б. Капелюк, М. Инаркиев кхы дукхахбараш. Цар шоашкара хьокхам тел. общественни вахаре хьинаре дакъа лоац.

Д. МИРОНОВ,
КПСС МалгIабика горкома инструктор.

№ 18 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Бепа а теха араяьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» 18-гIа номер.

Блокнот дIадолалуча кертте кепатехай «Общественни Iилмаш дIахо дIегIакхувлара де дезача гIулакхехи коммунизм хьалъечара цар роль лакхъярахи» бола КПСС ЦК Соцам — «идеологически балха ларде» аьнна керте яздаь редакционни статья.

«КПСС ЦК Тезисаш — дуккхача нахага!» яхача рубрикана кIал блокнота тIа кепатехай «Социализма духовни культура» яха философски Iилмай кандидата Р. Дулерайна статьяи «Сийлахьара цIей вайца цхьана деаду пар» аьнна керте яздаь Ф. Иванова статьяи.

«Политинформаторашта дола хьехамаш» яхача разделе я «Политинформацера цифраши бакъдараши» яха Е. Андреевай статья.

Блокнота тIа я иштта «Юбилейна кийчо яра хроника».

БОАХАМА ГIИШЛОШЪЕРАШ

Атта декхар дац тха юртбоахама гIишлошъерий коллективана укх юбилейни шера хьалхашка латтар. Оаха дош деннад тхоашта паччахьалкхено хьахийца 143,6 эзар сом ахча дIа а дахийта гIишлош яра план ханал хьалха кхоачашъе. Из оаха кхоачаш а дергда.

Духхьал дIабахача цхьан август бетта оаха тхоай совхозе хьал а даь болхлошта дIаденнад ши квартира йола дика цхьа цIа. Цу чу хIанз бахаш ба Албаст берчу доахан доажадераш.

Доккха совгIат хиннад Экажкъонгий-Юртарча Iаьсий леладерашта а оаха дIаеннача 120 Iаса чулоача помещенех.

Наьсар-Кертерча механизаторий культстане хьалхагIа ардаккхех яь цхьа бу санна помещени мара яцар. ХIанз уж чубахар санна дола цIа нагахьа хилац кхашка.

Шелал хьатIаялехьа хьалъяь яха гIерт тхо дукха ха йоацаш Наьсар - Кертерчеи Iаьлий - Юртарчеи отделенешка хьалде доладаь 240 Iасилга лаьхIа 3 кхий, 200 Iатта лаьрхIа база, цхьаькха а ши квартира йола цIа. Цудухьа укх деношка къаьстта хьинаре болх бу тха гIишлошъерий бригадаша. Юбилейни вахте хьалха латт Цечоева Сахара, Измаилоз Гелане, Тангиева Басрата бригадаш.

ХIанз чуйнна фермашта ремонт е доладеннад тхо. СурхотIара яр кийчъяь дукха ха я.

Дикача къахьегама совгIаташца накъагIоргда тхо Советски Iаьдала 50 шу дузача цIейна.

А. САПРАЛИЕВ,
Наьсарерча «Экажевский» совхоза гIишлой участка прораб.

Коми АССР. Промыслови тохкамаш дaь даьннад Джьерски мехкдаьтта доаллача моттигерча гIирсаштеи коммуникацештеи. Ушал йолча тайге Ухтана къулбехьенгахьа 100 километр яьржа улл керда мехкдаьтта промысел. Къорача тайгера моттигаш тахане а эргаяьхай бурув деттача вышкаша, мехкдаьтта гуллеча пункташа, газеи мехкдаьттаи проводаша.

Джьер—къонабарий мехкдаьтта промысел. Цига болх беш барий ха юкъера лаьрхIача — 22—23 шу. Е къилбаседехьарча бирсача Iалама а, е наькъаш доацаш хилара а магац юбилейни шера эксплуатационникаша хьегача къин энтузиазм кIезигбе.

СУРТА ТIА: Iойохкаш латт Джьера «Iаьржа дошув» Ухте гIоргдолча мехкдаьтта провода юхейиса метраш.

А. Овчинникова сурт.
ТАСС фотохроника.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Октябра цIейна къахьегама совгIат а кийчдеш, даим юсаргйоалаш Памятни байракхаш яхара вай республике эггара хьалха инициатива дIайолаяьр ше хиларга хьежжа лакха да укх юбилейни шера Грозненски химически комбината коллективо доаха къахьегама толамаш. Хьалхарча декада валови продукци арахецара план 109,1 процент кхоачашъяьй цо. Планах лаьрхIачул совгIа Социалистически яхье хьалха а латташ, къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай полиэтилен доаккхача ерригача цехий коллективаш. 11-ча сентябре денз тIабоагIача бетта чотах продукци арахецаш я уж. Хьаху лача бетта хьалхарча деношка итт бетта план кхоачашъе лерхI цар. Доаха къахьегама толамаш Октябра цIейна хетаду цехий болхлоша.

Сентябрь бетта къаьстта дика хьокхамаш дахарца белгалъяьнна я Романов Анатолий керте латта № 131 йолча цеха коллектив. Хьалхарча декада план 117,3 процент кхоачашъяьй цо. хIаьта цунца яхь лелаеча Олифер Виктора кулгаллеча № 111 йолча цеха болхлоша из план 111,6 процент кхоачашъяьй. КарагIдаьнначох кхоачам ца беча цехий коллективаша укх деношка кхоачашъе лерхI нийс бетта план а.

Н. РОМАНОВА,
Грозненски химически комбината планови отдела инженер-экономист.

БУТТ ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка юкъе хьалха лаьтта а ца Iеш. Ерригсоюзни социалистически яхье укх массехк шера хьалха латташ хьайоагIа Грозненски крекинг-завода коллектив. Из хьалхара моттиг карара ца ялийтара чIоагIа къовсам лоаттабу укх юбилейни шера завода цехий, установкай коллективаша. Шоаш лерхIар толамца кхоачашдергхилар хIанзлехьа хьахьекхад дуккхача установкай коллективаша. Царех цхьаяраш хIана Октябрь бетта чотах продукци арахецаш я. Царна юкъе цахаддаш хьалха латташ хьайоагIа Чуприн Виктора кулгаллеча установка коллектив. Бутт ханал хьалха кхоачашъяьй нийс бетта план коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу установка технологаша. Ер бутт бовлехьа кхоачашъе лерхI цар итт бетта план а. Иштта цхьоалагIча сентябре денз иттлагIча бетта чотах продукци арахецаш я Кононенко Николая кулгаллеча № 15-16 йолча установка коллектив а.

Уж санна йола установкаш кхы дуккха я заводе. Царех я нн. Овсянников, Кайдаш, кхыбараш керте латтача установкай коллективаш.

В. КУРПИЛЯНСКАЯ,
инженер-экономист.

ЧЕХОСЛОВАКЕ ГОРОДА СИЙЛЕН СОВГIАТ

Чехословакера ши посылка кхаьчай городской почтово-телеграфни станце ревизор волча Гречишников Александр Яковлевича цIерагIа. Полице-над-Метуей яхача города управлене яйта я царех цаI. Цу города сурташ юкъедола хоза кийчдаь альбом дайтад цунна.

Халкъа Iаьдал укхаза эттача хана денз мехка хинна хувцамаш дувц цу тIа.

ШоллагIйола посылка партизански боламе дакъа лоацаш хиннача И. Новака яйтай. Цу чу я цIенача хрусталех яь сувенираш.

ЩIаккха а ца хадийташ дуккхача хана денз чехословацки доттагIашца бувзам лоаттабу А. Я. Гречишникова. Из ва Полице-над-Метуей яхача города сийлен гражданин, Чехословацки социалистически республика лакхехьара тIема ордени ши медали енай цунна.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIема шерашка пленара ваьна а веда Къулбехьен Чехе Судетски лоамашка хиннача партизански отряда кертте этта хиннав нов. Гречишников. Фашистски гарнизонаш йохаеш майра дийтаб цу шерашка Александр Яковлевич керте латта партизанаш. Полице-над-Метуей яха город фашистех мукъайоаккхача хьинаре дакъа лаьцад. Цудухьа чехословацки къахьегамхошта вицлац шоай доттагIа. ХIаьта хIанз почтово-телеграфни станце болхлоша — А. Я. Гречишникова коллегаша а айхха бувзам оттабаьб Чехословакерча доттагIашца.

С. ВАХАЕВ.

НАЬХА ЙОАКХО ЯР—ДОЛЛАЧА ХIАМАЛ КЕРТТЕРДАР

— Октябра сийна лелаеча социалистически яхье толамаш даха безам боацаш къахьегамхо вац тахан тха предприяте. Цудухьа продукци дукхагIеи дикагIеи хьаяр духхьа хIаране балха юкъейохийт шийн ерригa опыт, знанеш, хьинар. ХIаьта результаташ? Уж гуччахьа я: республике хьалха латтарех ба крекингисташ...

Шийн къамаьл иштта дIадоладир КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода слесара нов. Зинченкос. Цо дийцар производственни толамех, башха-дикача нахах.

— Цхьабакъда, — йоахар дIахо нов. Зинченкос, — крекингисташа со шоай делегат а хержа областной конференце вайтавац алхха карагIдаьннараш дувца аьнна. Бакъда, тха толамаш доккхий да, хIаьта тхоай юбилейни декхар оаха лаьрхIача ханна кхоачаш а дергда. ХьалхагIа а дулургдар тхога из кхоачаш. Тхона чIоагIа новкъарле еш дола кхоачамбоацараш кхы а да тха. Кийча продукци — бензини фатагени — мазута чу юха чуухийташ моттигаш нийслу. Предприяте болх каст-каста юкъагIбувл планови заданеш вIаштIехьъ ца хилар бахьан долаш. «Грознефтехимзаводы» яхача объединенерчарна дукхагIа йолча хана хац заводера гIулакхаш миштад, цига хьадагадоххарагIа увттаю планаш.

Вешта, цхьан крекингиста даь Iанзар конференце цра критика еш дола къамаьл. Эггара хьалха самокритика чIоагIа йолаш яр облсовпрофа председатела нов. Сидельникова яь отчетни доклад, из яр конференце балха лостам беннар.

Предприятей бокъонаш шеръярои боахама гIулакхашта уж шоай лоIаме йитарои, экономически стимулированни кIезиг-кIезига хьош юкъенхьаро дикка лакхбаьб паччахьалкхен планаш кхоачашъяра хьалхара профсоюзни болхлой бехктокхам. Цу долчача хIамаша аьттув баьккхаб пятилетка хьалхарча шера заданеш тоъал толаме кхоачашъяра. Республика промышленносто ханал хьалха кхоачашъяьй дIададахача шера валови продукци арахецара план, из дукхагIа арахец, дуккха миллионаш сомий маьха продукци хьаяьй планал совгIа.

Вай республике инициатораш «Старогрознефта» мехкдаьттахой а болаш, промышленностеи юрта боахамеи шерра яьржай Советски Iаьдала 50 шу дизара даха доаггIача тайпара накъадахар духьа йолаяь социалистически яхь. Хьаллаьцай Грозненски химически комбината маьхера инициатива: даим лелае юбилейни Памятни байракхаш яхеи Октябра 50 шера цIерагIйола предприяти аьнни цIи тиллийтеи бокъо яккхар духьа къовсам лоаттабе.

— ШIаьххача хана дувца йиш яр вай толамаш, — йоахар докладчика. — Цхьабакъда, вай цIенхаштта уйла тIаяхийта еза кхоачамбоацараштa.

Белггала бакъ да а да из. Машар хила мегаргбий, гIишлошъеча организацей, совхозий, бурув деттача конторай цхьаболча боахамеи профсоюзнии кулгалхоша яхь бокъонца берригача наьха юкъара, лаьрхIар кхоачашдара тIаерзаяь, хоадамболлаш хилийтара яиза яргйоаца йоакхо еш ца хиларца? Декхараш кхоачашдара хиланза даргдоаца хьалаш хилийтац болхлоштa, цкъаза формана ю яхьа итогаш, эсала лел хьалха латта опыт, дIайоаржаелга.

ДIададахача укх ах шера тоъал безбалийтаб продукци яккхарга дIаболамах Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахачеи ацетоновни заводаша, производственно-товарни конторо, «Терек» яхача мебельни хьу чакхйоахача фирмо. Тиллийтай Грозненски нефтемаслозаводереи Шалински шекара заводереи очистной гIирсаш, Озексуатера МалгIабике йола мехкдаьтта провод санна йола лоархIамера объекташ хьалъяра ханаш. Республике во лел чуIе цIенош хьалделга.

ХьатIадоагIача шера 500 эзар тонн ялат дакха дезаш я республика. Из геттара доккхеи бехктокхамеи декхар да. Цу тайпара декхар кхоачашдара хIанззе а дена хургболча хьувкъама тешшаме лард йолланза яргьяц. ГIулакхага диллача дуккхача боахамий, производственни управленей, профсоюзни организацей кулгалхой вIалла текха боалаш бац, соахкарчул мелагIа лел эзбь оахилгеи гурахьа ялаташ дIаде лаьтта кийчделгеи. Деррига а дIаоттадаь даьннеи дIадувча кондицешка дIакхоачадаьи дац гурахьа юв ча культурай фу. Цхьацайолча совхозаша шерра-шера зенаш а хулаш чакхдоах балхаш.

Паччахьалкхен заданеши социалистически декхараши кхоачаш а тIехкхоачаш а делга вIаштIехьдаккха гIерташ йола профсоюзни организацеш декхарийла я болхлоштеи гIулакхерча нахаи къахьегара а салаIара а хиланза даргдоаца хьалаш хилийтарга хьежа. Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка хIанз а къаьнарча IаьдалагIа бу болх.

Къаьстта шоай баланс йолаш йолча республикерча промышленноста, хьун боахама 357 предприятеца коллективни договораш ду хIара шера 1966 шера 6 мартерча СССР Министрий Советеи ВЦСПС-еи соцамга хьежжа. Шин оагIорахьарча колдоговорий декхараша даим новкъостал ду, практико из хьахьекха ма хиллара, техника-экономически хьокхамаш лакхдалара, болхлоштеи гIулакхерча нахаи деш дола культурно-бытовой гIулакхаш дикка тоалара. Цхьабакъда, декхараш кхоачашдара профсоюзни организацеша тIахьожам ца лоаттабеча, предприятей кулгалхошкара доагIар дизза хьа ца дехача моттигашка йийпаи чIоагIъяьи льнна мероприятеш каьхата тIара дIахо йоалаш яц. Масала, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе установкашта гоннахьа асфальт йиллаяц. № 7 йолча цеха вентиляци оттаьяц. Из бахьан долаш дукхагIа бехке я профсоюзни комитет.

Къахьегам лорабар — из я профсоюзни балха лардий лард. Алхха отчетни юкъагIа цу гIулакха хьожадаьд 4 миллион сом хIана дац аьнна дола ахча. Цхьабакъда, дуккхаза а моттигаш нийсъеннай ахча ца доагIача хьежадеш е пайда а ца эцаш дусаш. Нагахьа санна промышленни предприятешка цунца даим къовсам лоаттабойя а, республика юрта боахама министерства совхозашка хIанз а кIезига уйла тIайохийт къахьегам лорабаран кхерамзлен техникаeи. Масала, промышленносте 1 болхлочун къахьегам лорабарга 21 соми 70 кепиги лода, хIаьта юрта боахаме — 2 соми 52 кепиги мара додац.

Шерагара шу массаза доал дукхагIа хул болхлоштеи гIулакхерча нахаи социальни страховани яра хьахеца ахча. Цунах шаьрра гуш да партеи правительстваи йоакхо еш хилар. Вай республика соцстраха алхха цхьа бюджет 15 миллиони 700 эзари сома яр соахка, хIаьта 1967 шера — 17 миллион сом гаргга. Санаторешкеи салоIача цIеношкеи шоай унахцIено чIоагIъяьй республикерча 40 эзар гаргга болча къахьегамхоша, цу даькъе льготни путевкаех — 23387 сага. Туристски путевкаш ца лоархIаш я уж а. Вай республика — из ба къахьегамхоша салаIаран дарба дайтарaи дикагIа дола хьалаш Iаламо ше вIаштIехьдаьха бола башха-дика мохк. Цхьабакъда, хой вайна Iалама беркатах пайда эца?

Кхыдар дувц факташа.

— ДIададахача шера, — аьлар Черсий - Балкхарой профсоюзий курортий управлене совета председатела нов. Балкарова, — Нохч-ГIалгIайчен здравницаш — Серноводск-Кавказски курорти Грозненски салоIа цIаи — Черсий-Балкхарой профсоюзий курортий управлене состава юкъеяхай. Здравницаш мехка чIоагIа могаеш яле а, хьалхагIа хиннача цар даьша — грозненцаша — геттара тесса йитай уж.

Бакъ ва нов. Балкаров. Вай республика — белггала башха-дика мохк ба а ба. Цхьабакъда, бахача наха санатори маьнгеш Къилбаседа Кавказа автономни республикашта юкъе эггара кIезигагIа Iалашдаьд укхаза. Масала, бахача нахах эзар сага лоархIаш Черсий-Балкхарой республике 10 маьнги ба, Къилбаседа ХIирашкахьа — 3, Дагестане — 2,5 Нохч-ГIалгIайче — 0,6.

Цхьабакъда, нагахьа санна цу даькъе хьалха деш хIама дале — Серноводск-Кавказски курорт шерйой, дуккхача предприятеша салаIара багаш хьалъергьяле, бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарама цхьаккха критика йоагIаш яц. Укх шера январь бетта ВЦСПС секретариата заседане дийцад доаггIаш дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС IV-ча Пленума соцамаш кхоачашдара даькъе Нохч-ГIалгIай АССР боахамеи профсоюзни организацеша бaьча балхах дола дош. Белгалдаькхар, бахача наха бытовой гIулакхаш делга вай республике во вIаштIехьдаькха хилар. Вахача хIара сага лоархIаш деча гIулакхий боарам геттара лоха ба. Бытовой предприятеш кхоачамболаш яц, бытовой предприятеш хьалъяра планаш кхоачашъяц. Лоадама бахийта ца безаш дола гIулакхий тайпаш кIезига юкъекхухь: нах бахача моттигера дитта барзкъаш химчистка е хIамаши хьайиелга, проката дIайийца бытовой техника дIа а йихьа цIагIа дIалулга, кхыдараш.

Профсоюзни организацеша хIанз а вIаштIехьдаькхалац чуIе цIенош, культурно-бытовой объекташ хьалъяра, медицински учреждениеша, торговле, общественни кхачан предприятеша беча балха тIахьожам лоаттабе къахьегамхой шерра юкъеозилга. Кхетама болх беча хана хIанз а кхоачамболаш уйла тIаяхийтац къахьегамхой сакхетами хьинари айдара, къахьегамцареи социалистически доалахьанцареи коммунистически гIулакхаш дегIакхувлара, халкъий доттагIал чIоагIдара, коммунистически морала принципаш ниисса кхоачашъяра, дIаяхача ширача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабара.

Корта бола дешаш дувцаш, кхоачамбоацарашца машар боацаш чакхъьлар конференци. Пренешка къамаьлаш даьча мехкдаьттан химически промышленноста болхлой профсоюза, обкома председатела нов. Зубкова, Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерагIча колхоза агронома нов. Кострыкина, Гудермеса станицерча локомотивни депо машиниста нов. Можина, «Победа» яхача комсаш лелаеча совхоза профсоюза комитета председатела нов. Петрова, кхычар кхоачамбоацараштa критика яь ца Iеш, уж сихагIа дIадахара маьхера предложенеш а тийлар.

Конференце къамаьл дир КПСС обкома секретара нов. Чахкиева.

Шийн соцам тIа конференце республика профсоюзни организацеш, берригa болхлойи гIулакхера нахи тIахьийхар социалистически яхь шерагIа йоаржаяра, шоай низаш, творчески хьинар, инициатива къахьегама керда коталонаш яхара, пхе шера план кхоачаши тIехкхоачаши яр духьа лоаттабеча къовсама тIаерзаяра.

Конференце балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома хьалхарча секретара нов. Апряткинеи ВЦСПС инструктора нов. Бариновaси.

Обсовпрофа керда состав хержар конференце.

СССР профсоюзий XIV-ча съезде бахийта делегаталла хержар Н. Бузоверов — Грозненски химически комбината профсоюза комитета председатель, Х. Версаева — комсаш лелаеча Наурски совхоза комсаш лелаер, Н. Детистова — «Красный молот» яхача завода токарь, А. Катасонов — «Сунжанефта» чоалханерча балхашта вола мастер, Социалистически Къахьегама Турпал, М. Магомадова — СМУ-7 каменщик, О. Мальсагов — «Назрановский» совхоза звеньевой, С. Сидельников — облсовпрофа председатель.

Профсоюзий областной совета эггара хьалхара организационни пленум хилар. Нохч-ГIалгIай облсовпрофа председателалла хержав С. С. Сидельников, секретаралла—П. Е. Селицкий.

КХОАНА—ХЬУН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ЦIЕЙ

ХЬУ—ВАЙ БОЧАГIА ЙОЛА ГАНЗ

Хьун болхлоша чIоагIа гIадбаха тIайийцар «Хьун болхлочун Денах» хIара шера дездергдолаш цIей дара хьакъехьа дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Из хьу тедарий, хьун боахама болхлой, механизаторий цIей хинна Iац, — из да Даьхен баьццара рузкъаш кхедерий, лорадерий, Iалашдерий Шей, деррига советски халкъа цIей.

Партен правительстван денна йоакхо еш хилар бахьан долаш вай мехкара хьу кийчъю предприятеш чIоагIа механизированни боахамаш а хинна дIаэттай хIаьта хIанз социалистически индустре чIоагIа дегIалена дакъа а да уж. ХIанз хьу кийчъярца, тIаозарца, тIайоттарца, дIаяхьийтарца дувзаденна дола деррига балхаш боккъонца механизаци яь да, механизаци яьй хьун боахамерча ерригача халача процессашта а.

Ховш мадарра, вай автономни социалистически республико дIадоаца моттиг 1900 эзар гектар совгIа я, хIаьта патчахьалкхен хьун фонд 370800 гектар я, республика ерригача предприятех 20,5 процент я. Из я вай хьуний ганз, цун запасаш, белгтала кхоачалургйоацаш я. Вай хьунашка я наж, къоакх, бIар, лийхк яхараш санна йола дика дахчаш.

Республика территоре тIа хьун боахамен хьу кийчъяреи гIулакхаш деш болча Нохч - ГIалгIай АССР хьун къахьегамхоша вIаштIехьлоаккха дукха декхараш кхоачашделга, цу даькъе лоамаш чIоагIдараи хий лорадараи боккхача лоархIаме йола маьхера нажа хьунаш ца йохаяйтари шерьяри, пар продуктивность лакхьяр, дикагIа йолча дахчай тайпаш хьалкхедар, гIум йола моттигаш хьу дIа а йоIаш чIоагIъяр, попа дахчашца халкъа боахам Iалашбар.

Нохч - ГIалгIайчен хьун боахама къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, хьинаре дакъа лоац массане а цхьана беча беркатерча балха юкъе. Даьхен экономически низ чIоагIбеча, дика кийчо ю Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически револющ 50 шу дизара накъаболхаш.

Тоъал доккхий толамаш даьхад пар дIаяхача семилеткен кердача пятилетка шин шерей.

Хьун боахам хьун промышленностах дIатехачул тIехьагIа денз (1959 ш.) хьу кийчъяра балхаш 1958 шера 106,6 эзар кубометр мара ца хиннача 1966 шера 309,9 эзар кубометрга кхоачаш дукхагIа хиннад хьун боахама управлене предприятешка бюджетен боахама расчетен гIулакхашта.

Кхоачашдаьд лоархIамера экономически декхар 1959 — 1964 шш. планах зенаш деш хьабена республика хьун боахам укх тIехьарча кхаь шера рентабельни а хинна дIаэттаб.

1959—1966 шерашка а 1967 шера хьалхарча ялх бетта а хьун боахамашкен хьун промышленни боахамашкен 119,6 километр наькъаш дахкаьд бIарччача шера лела йиш йолаш. 1967 шера хьалхарча ялх бетта халкъа боахам дегIакхувлара план массадолча хьоккхамашта хIана яьяц аьнна кхоачашъяьй Нохч - ГIалгIайчен хьун боахама управлене гIолла, хIаьта хьун боахама балхашта механизаци яра боарам хьу техара 71,4 проценти хьу хьаозара 85,5 процентл лакхбеннаб 1959 шерапа нийсбича.

1959 шера денз 1967 шера хьалхара ах шу чакхдаллалца хьу дIаегIай 24275 гектара тIа, цу даькъе 593 гектара тIа бешамаш, 5841 гектара тIа боча бIараш, цу даькъе 1582 гектара тIа сомий гаьнаш, сихха дегIайоагIача гаьний тайпаш дIадегIад 6869 гектара тIа, цу даькъе 4385 гектара тIа михаш.

Цу юкъе республика колхозийи совхозийи лаьтташка кхаш лораде хьун оасий дIадегIад 411 гектара тIа, гаьнаш егIа гIомараш йола лаьтташ чIоагIдаьд 10187 гектара тIа, союзно - республикански лоархIмерча наькъашта гонахьа 372 гектар гаьнаш егIай.

ХIанз хьу дIайогIаш, лаьтта кийчдеш, хьунна гIулакх деш 25 механизированни бригада я республике.

Хьун боахама къахьегамхоша боккха болх бу дIайоагIаргйола хьу питомникашка кхееш, хьуна ха деш, из лораеш, ерригача Союзе лоархIам болаш йола Серноводск яхача курорте гаьнаш йогIаш, город Грознена гоннахьа а гаьний гIоз оттабеш.

Шерагара шу массаза доал тоалуш хьабоагIа хьу кийчъеча предприятей болх. Белгалдаккха доагIа, хьун боахама управлене попа хьу хьаозара план 1964, 1965, 1966 шерашка толаме кхоачашъяь хилар. Укх шера 2-ча квартале чIоагIа догIаш дийлха хатар хилар бахьан долаш хьу кIезиг-дукха кIезигагIа Iоъара эзай, хIаьта производства план, къаьстта а «Терек» яхача фирмана хьу ялара план кхоачашъяра ю новкъарле а даьд.

Цу шерашка карагI мел даьнна хIама наьха башха - дикача къахьегамца хьадаь да. Эггара хьалха из да хьалха латтача болхлоша, новатораша, бригадираша, десятникаша, мастераша, механизатораша — хьаьнала балхаш деш боахкараша, къахьегам дикагIа вIаштIехьбоахараша, рационализаци изобретательстваи дешаш тоале гIиртараша, хьалха латта технологи юкъекхийлараша, хьун боахамен хьу кийчъечеи производственни процессашта механизаци еш хиннараша чIоагIа творчески къахьегарах хьахиннар.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад Шелковской хьун боахамерча хьунца деча балхий звеньевая Надежда Ивановна Винниченко, Ермоловски хьунпромбоахама зIамигача комплексни бригада бригадир Белискаев Оарснакъа, Веданарча хьун боахама шофер Исмаилов Iумха Шарпа, Оржоникидзевски хьун завода рамщик Иван Васильевич Куликов, Наьсарерча хьун боахама шофер Дзауров АртагIа Iамарха, Наурски хьун боахамера Александр Иванович Суровецкий, дукха кхьыбараш санна болча башха - дикача къахьегамхоша шоай хьинар ца кходеш болх бар бахьан долаш.

Боккха беркате болх беш боахк Нохч - ГIалгIайчен хьун къахьегамхой, болх дика бе гIирта ца Iеш, шоай говзал даим лакх а ю, коммунистически хьисапе баха а болх бе а Iомалу.

Республика хьун боахамашкен хьунпромбоахамашкен болх беш болча болхлоех, ШИР-ех, гIулакхерча нахах 4067 саго дакъа лоац коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхар духьа лелаеча яхье, царех 119 сага хIапзле еннай из цIи.

224 хьун обходах 52 тIехдика обход яха цIи яккхар духьа яхь лелаеш я. Коммунистически яха из сийлахьа цIи яьккхай 923 саг чувоагIача Сунженски хьунпромбоахамо.

Соахка ворхI шера плана заданеш кхоачашъеш даьха толамаш бахьан долаш хьун боахама 28 болхлочоа правительственни совгIаташ деннад — Советски орденаши медалаши, 312 сага «Отличник социалистического соревнования» яха значок еннай РСФСР хьун боахама Министерстваи хьун, каьхата, хьу чакхйоахача промышленноста болхлой профсоюза ЦК-аси.

1967 шера хьалхарча ах шера социалистически яхье дика толамаш дахарах хьун боахамийи хьунпромбоахамийи коллективашта РСФСР хьун боахама Министерстван хьун, каьхата, хьу чакхйоахача промышленноста болхлой профсоюза ЦК карара кара тела Ще байракхаш а ахчан премеш а еннай.

РСФСР хьун боахама Министерстван хьун, каьхата, хьу чакхйоахча промышленноста болхлой профсоюза ЦК-ан карара кара тела Ще байракхаши ахчан хьалхара премии ялара даькъала ювц вай тахан 1967 шера II-ча квартале РСФСР хьун боахама Министерства лесничестваштеи организацештеи юкъе леладьча социалистически яхье котьяьнна Сунженски хьунпромбоахама Нестеровски лесничества коллектив, шоллагIа премеш яьха Грознески механизированни хьун боахама, Шелковской хьун боахама Шелковской лесничества коллективаш.

Укх шера вай республика хьун боахама болхлоша доккхий толамаш даьхад хьун боахам лелабара даькъе, 9 бетта план дерригача хьоккхамашта толаме кхоачашъеш я. Ер шу хьу кийчъерашта кIезиг - дукха хало нийсденнад. ХIанз шерра къовсам боаржабе беза хьу кийчъяр духьа. Нах оарцагIбаха беза укх пятилетка шоллагIа шу толаме чакхдаккхараи юбилейни шера декхараш сийленца кхоачаш а даь Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара накъадахаран.

М. СТРОГАНОВ,
Нохч - ГIалгIай хьун боахама управлене хьун боахама отдела начальник.

Ер иттлагIа шу да Гунаева Хазмат Ермоловски совхозе доаркалле болх беш йола. Ший говзал даим лакх а еш, мехка хьалха латтача доаркай опыт хьа а ийеш, ше леладеча деттача доахан продуктивность шерагара шерага лакхъеш хьайоагIа из.

Октябра юбилейна баха ма боаггIа накъабахара яхьа юкъе а яха, Хазмата тIайийцадар ше леладеча доахах хIаранегара бархI бетта 1820 килограмм шура яккхара декхар. Ше денна дош дика кхоачашду цо. Цу юкъагIа шийгарча хIара Iаттагара 2002 килограмм шура яьккхай цо.

Сурта тIа: доярка Гунаева Хазмат.

Сурт а текст а Я. Цуева.

ЯЛАТ ДIАДЕ КИЙЧЛУ

Грознески районерча Ленина цIерагIча колхоза цхьоалагIча тракторно-кхаш леладеча бригаде гурахьа дув ялат дIадера тIеххьара кийчо яь йоалаш латт.

Юбилейни шера бригаде гурахьа дIадувргдолча кIиво эзар гектар гаргга лаьтта дIадоацаргда. Гурахьа кIа дIаде лаьрхIача лаьттах дикка доккха дакъа июнь беттехьа аьхад укхаза. 400 гектар совгIа дола из лаьтта ах цара системагIа кийчдеш хьаденад. ХIаьта цу тайпара ялат дIаде лаьтта кийчдаро укхазарча хьалашка боккха пайда лу. ХIанз цу лаьтташ тIа ялат дIаделехьа хьалха деш дола Iунал даь доалаш латт. Цу лаьттан тIера тIоа тоIабаларга хьежжа цуна культиваци а кIалтIа ца доаккха лушени а еш хьабаьхкаб Попов Александра кулгаллеча бригададара механизатораш.

ХIанз сихлаь деш латт уж балхаш. Дубовской Сергей агрегат хIанз, ди а буйса а ца къовсаш, лаьтта кIалтIа ца доаха лушени еш йоалл. Ший новкъостаца Агеев Георгеца цхьана деннеи буйсаннеи 20 гектара тIа лушени ю цо.

ТIехьаюсаш яц иштта ялат дIаделехьа культиваци ю агрегаташ а. Из болх беча механизатораша Вислобоков Ивана, Дакаев Паце, Шестопалов Александра сменни заданеш 120—130 процент кхоачашъю.

ХIанзлехьа аьха дада лаьтташ ялат дIаде кийчдара № 1 йолча бригаде чуйнна оахаш латт гидуаргехи силоса йийнача хьажкIехи мукъадуьйна лаьтта. Укх тIеххьарча итт дийнахьа 300 совгIа гектар аьхай цу лаьттаех.

А. ПЕНЬКОВ,
агроном.

IАЛАМА ХОЗНЕ ЕЗАЕННА...

Веза хьаьша вийя чуэц хьуно саг, хIаьта цунна тоам бе, са паргIата лаккха дека долалу тайп-тайпара кагий а доккхий а оалхазараш.

Цулухьа ше школера чувоаггIаше а портфель Iо а йилле хьунагIа волар зIамига дешархо Хутиев Мустафа. Казахстане из ваьхача Акуль яхача станицана гаьна йоаццаш йоккха дикха хьу Iллар. Из яр цун езаенна моттиг.

Итт класс яьккхача малагIа професси Iомайича бакъахьа я-хьогI яхаш дукха уйлаш янзар Мустафас. зIамига волаш денз шийна езаенна хьу лорае, доал де, цун къайленаш йовза чIоагIо яьр цо. Ше лаьрхIар кхачашде цун низ а кхаьчаб ала йиш я хIанз.

Цу хана а дацар институте ваха атта. хIаьта а конкурсах чакх а ваьнна Алма-Атерча юртбоахама института хьун боахама факультете деша вахар Мустафа. Боккхача безамца Iомадаьр ше болх беча накъадаргхиларах дог тийша дешар студента.

Институт чакхъяьккха воалла ше а Кавказера къахьат дера Мустафайга. Дипломгиан цунна из ди. Ше ваьча, ваьхача моттигерча хьунашка къахьега хьавийхар из Нохч-ГIалгIайчен хьун боахама управлене.

Первомайке хьожавир из. Хоза сурт ду укхаза цунна хьалхашка эттар. Лукха хIама бIаргалахь, хало лайна къоаной санна сабаре даглар лакхехьара кхоталенна низ бола попа хенаш. Шш диэл гIертача а лаьттах хьакъоастае магацар царех цхьаярий овлаш.

«Вай дай цу хьуно кхаьбаб, хIанз а кхоаб. Бакъда, хьалха цун кхом баьбац, я бе ховш а хиннадац, йоахар зIамигача саго. — Дебале деза хьуна беркат, къонъе еза из». ХIанззехьа а цуш я Мустафай къахьегама творчества лараш.

Эргадоалаш латт Наьсарерча 37.100 гектар хиллал йолча хьуна сурт. Цу гIулакха эггара хьалха оарцагIваьннав Наьсарерча хьун боахама керттера лесничий Мустафа.

ХьалхагIа хьу дIатийла юхкаш мара хIама ца хиннача хIанз урагIйолхаш латт боча бIарий, Iажий, хьачий гаьнаш, акха гаьнаш. Укх тIеххьарча 4—5 шера уж дIайийнай 250 гектара тIа. Укхаза хIанз веначоа бIаргагургда ца Iулаш, нокхара мозий. ДIадахача шера доладаьд уж укхаза. «Хьуна ганзаш дукха я, царех боаггIача тайпара пайда эца декхарийла да тхо, — йоах къоначa специалиста. Цо тхога хьахьокх ший планаш, хьадувц де лерхIар.

Дукха ха йоццаш хьайийллай укхаза цхьа цех. Гаьнаш йоIаш, хьу цIенъеш сов мел яьнна отход хьалха санна дIа а ца кхувсаш производстве йохийт хIанз.

Къаьстта дика къахьег укхаза укх юбилейни шера. 1.800 гектар хьуна тIа юкъера новкъа йолх дика а дIа а йоахаш дисковача а бина, шера задани Октября сийна хьалхе а бахна кхоачашде лаьрхIад цхьа. ХIанзехьа а 1.430 гектара тIа баьннаб из болх. Ерригача а дIалаьрхIача боахамо арахийнай дIабахача бархI бетта 9.200 сома маьхя товарии продукци (нийс бетта план — 8.000 сом).

ГIашша а говра тIа хайна а дукха дел Мустафа шоай хьунагIа. Дукха ха йоацаш геттара дог гIоздаьина юхавийрзар из цигара: района къахьегамхошта салаIа курорт йилла мегаргйолаш моттиг кораяьй цунна.

ХIанз каст-каста шоай управлене начальника, экономистий «сагот» ду цо из моттиг тоаяра гIо де яхаш.

...Тхо арадоаллаше юха а кIайча кхаьхата листа тIа хьекха болабелар Мустафай ира къоалам. Сома мугIараш дувшар цу тIа. Уж да КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачаш а беш Наьсарерча совхозий кхашка хина а муха эрози яхача Iаламa «лазарах» а лаьтта лорадара духьа догIа деза хьуна мугIараш. ХIанздехьа уж гаьнаш дIайийнай бIаь гаргга гектара тIа.

М. ЗАНГИЕВ.

БЕРКАТЕ РУЗКЪА

ШIаккха а хинна дац тха лесничестве таханардараш санна лакха производственни хьокхамаш. Цхьадола юбилейни декхараш оаха кхоачашдаь дукха ха я. Питомникашка тайп-тайпарча гаьний саженцаш кхеяра а уж дIайоагIара а шера задани кхоачашъяь ши-кхо бутт ба.

ХIара бетта тIехкоачашъю хьуна Iунал дара заданеш а. хьу хIара шера дегIаух, шерлу. ХIанз цо дIалоац 8500 гектар.

Хьунах тхона боала пайда, беркат дийца варгвац. Яр цхьаьлх шу да оаха дIадийнача боча бIараша 7—8 тонн хьувкъам тела. болх бе йолаеннай тха боахаме тайп-тайпара производственни участкаш. Берригача мехка йоза тха консервни цехо арахеца продукци. ХIара шера дукхагIа хул из. Наха езаеннай дIадахача шера оаха арахеца йолаяь «Пикули» яха консерваш. Цу цхьа литр йодача банка чу да сома а баьцадаарий а 14 тайпа.

Оаха хIара шера арахец 40—60 эзар банка консерваш. ХIанзаехьа а 7000 сом цIена пайда бенна яьннай тхона из цех.

Сунженски района колхозашка а кхьча моттигашка а могаеш я оаха арахеца ворда чархаш. Тха болх ца боваача сага ховргдац цу чархашка мел къахьега деза. Уж хьаеш дIабода мах дукхагIа хиннаб. хIанзалца царех хьалучул, «хIанзалца» ях аз, хIана аьлча творчески къахьегача тха рационализатораша хIанз эргабаьккхаб из болх.

Укх шера бIаьстий хьатIаотталца кулг - кара баьб из болх механизмашца а ца беш. Эггара дикагIа йола хьу дIайохийтар чархий гомашка, хIана аьлча из кулга аттагIа яр.

Советски Iаьдала 50 шу дузача дезача хана иштта лоха овсарле йолаш къахьега йиш ца хилар кхетадир оаха. Цу гIулакха уйла е болабелар тха балха тIа хьалхале лелаю болхлой. Слесара Молоков Иван Ивановича фу леладу хацар сага юххьанца. Къаьнача трактора оатхалаш гулйора цо, тIаккха складе пайда боацаш илла электромотор а корабир. Юххера цеха болхлой новкъосталца цхьа ший тайпара станок йир Иван Ивановича. Цу станока тIа чарха гом соттабе эттар из. Цецбаьлар болхлой. 10—15 минут ялалехьа сотта а буйя хьакхоссар станоко гом.

Из керда гIулакх юкъе доаладарах иттаза лакхъелар къахьегама овсарле! Нагахьа санна хьалхагIа бетта зIамига а йоккха а 120 чарх мара хьаеш хиннаеце хIанз 1200 ю.

Укх шера хьачуйиллар оаха цу цехе Iи а. Дукха зе хиннадац боахама из болх беш а. Цхьабакъда пох боала пайда-м лаьрхIа а варгвац.

Иштта тха коллективо къахьегарах РСФСР-а хьун боахама Министерствас карара кара тела Ще байракхи хьалхара ахчан премии елар тхона II-ча квартала итогаш йича. КхоалагIча квартале кхы а лаккхагIа хургда уж. Байракх иштта атта карара ялийта лерхIаш дац тхо.

ДIахо йодача хана тхоай боахама экономика кхы а айе лага да тхо, дукхагIа хургья сомий бешамаш: ХIанз чуийнна эсалагIа йола хьуна участкаш тIара шоай овлаш а тIехьа гаьнаш хьал а йоахаш цига керда гаьнаш дIайогIаш да тхо.

Боккха теркам тIабахийтаб оаха хьу лорайра а. Къайле яц, хIана а ба хьунах кхом ца беш, гаьнаш телхаеш бола нах.

Дукха ба тха коллективе тахан хьун промышленноста Ди дездеча дийнахьа дика къахьега нах, пар цIераш яьха варгвац, хIаьта а цхьабараш хоаста ца бича Iелац. Кхычарна хьокхам а телаш юбилейни вахте хьинаре къахьег десникаша Шевцов Ивана, Цечоев Мухьмада, Ансютенко Афанасе, кенсервни цеха болхлоша Грунь Анастасияс, Архипова Надеждас, хьун продукце цехерча Худокормов Константина, Баев Николая, иштта кхы дуккхачар а.

Юбилейни цIей доккхача къахьегама толамашца дезде, аьнна, лаьрхIад тха хьу лелаерий коллективо.

А. ЧЕРЕМУХИН,
Сунженски района Нестеровнерча хьун боахама лесничий.

Доккхийча къахьегама толамашца накъабоагIа Ермоловски хьунпромбоахама хьу хьоккхараша шоай цIейна. БархI бетта маьхера хьу кийчъяра план толаме кхоачашъяьй. ХIанз балха темпаш кхы а лакхъяь къахьегаш ба хьу кийчъечара болхлой.

СУРТА ТIА: хьу тIайоаттача участке.

Н. Кобиашвиле сурт.

Специалиста хьехамаш

ДИКТИОКАУЛЕЗАХ ЛОРАДЕ ХЬАЙБАШ

Iа — хьайбай боахамс беххтокхаме ха я. Iан кIал долхаш дола доахан унахцIена. чIоагIа, цхьаккха тайпа лазар ца доаллаш хила деза. Къаьстта кхераме да нIаний лазар, белгтала аьлча диктиокаулез. е хьайбашта юкъе шерра даьржа лазар — саьсий хилар. Из лазар атта кхеташ а хала токхаш а хул кагийча хьайбаша. Вай республике из лазар чIоагIагIа даьржад лоамашта юхерча зоне женен Iаьсаштеи юкъе.

ДIадахача Iай кийчо во яр бахьан долаш лазар чIоагIа даьржар Ведана, Сунженски, Урус-Мартана районий колхозий жена юкъе. хIаьта тоъал дукха да а дайра, иштта Iаьсашта а дIадаьлар аз.

Масала, Ведана района Ленина цIерагIча колхоза жа бIарччача ахкан лоаман даьгIенашка дажа даха хилар. Уж дика тоаденна а саьсий хиланза а дар. Гурахьа лоамашкара Iоъара а даьха, Iа даккха Ачхой-Мартана районе, диктиокаулез даьржача участкашка дIатардир уж. Иштта дикача хьал тIа долаш лоамашка ахка даьккхар цу района XXII-ча партсъезда цIерагIча колхоза жевои Iаьсашеи, цхьабакъда, гурахьа лоамара Iоъара а даьха, саьсий—диктиокаулеза личинкаш яьржача территоре тIа дIаоттадаьд уж. Сентябреи октябреи бетташка дIайолае езаш хинна мероприятеш, хьайбашта лазар кхетаргдоацаш лорадара, шоай ханнахьа чакх ца яхар бахьан долаш лоамара Iоъара мел даьхача жена диктиокаулез яха лазар кхийтар, цу хана денз тишдала доладелар, гIоарал дайра же, доакъари хийи тоъал ца хилар бахьан долаш дукха дайра уж. Кхы юха хилийта йиш яц из тайпа гIулакх, къаьстта а укх юбилейни шера.

Дицде магаргдац, пехкех латача гельминтех довш дола хьайбаш кхыча бахьанех доврашка хьежача дукха ца хилар. Лазар шерра дIадарж. Лазар кхийтта хьайбаш лерттIа оздалалац. Iаьсий эсала хул, хьайбай продуктивность лохлу, продукци во хул.

Диктиокаулезо тишдаьча хьайбаех кхы тайпа лазараш а аттагIа кхет, къаьстта кхераме я йод Iоаеш йола ослажненеш — бронхиташ, хьайбаш доадеш дола пехкашта хула кхайкораш. Хьайбашта дарба дарга дукха ахча дода, наьха чIоагIа къахьега деза.

Вай ба хьалха латтача боахамий опытахи гельминтологически Iилмана карагIаьннарехи пайда а эцаш, диктиокаулез гучадоалийтаргдоацеи цу лазара духьалара гIулакхаш шоай ханнахьа нийса чакхдахарца из цIендаь дIадоаккхаргдолеи квалифицированни специалисташ.

Лазар хьедер тай санна биткъа герга кIай нIанилг ба (10 сантиметрга кхаччалца бIаьха а болаш). Из хул хьайбай бронхашкеи бронхиолашкеи. Сеча нIанаша тIид тосс, тIаккха из. хьайба кхайка ма динге а, шодашца арабоагIа е дукхагIча хана Iочу а биэ жена кер чу а чурашка а чубода. ТIилах личинкаш а хиле, фарасташца Iотел. 20—30 градус температура хуле, 6—7 ди далалехьа хьайбанна лазар тоха могаш хул личинка. Личинкаш тIалийга доакъар дуаш долча жена лазар хул. Из лазар пехкашта мара хилац яхаш харцахьа кхеталеш моттиг я. Мадарра аьлча пехкашта эггара тIехьагIа мара кхетац из. Кхы а хьалхагIа долалу лазар — чурашкара, лимфоузлашкара, цхьабакъда дукхагIча хана из лазар цу моттигашка кхийттадий ца ховш е кхы тайпа лазар цунах лоархIаш хул.

Лазара белгалонаш из кхийттачул тIехьагIа цхьа ши бутт баьннача гIолла мара гучаялац. Юххьанца лазар кхийттача хана хьайба декъа кхайкалу, цул тIехьагIа вешта кхайкаде а долалу из. ДIахо йодача хана тIа-тIа чIоагIагIа кхайкадеш, гIоарал доалу цо хьайба. Сел санна шод арааха йолалу мерий чура, юх из мерIургашта гонахьа кховра санна йокъа а лийя дIаотт. Са низкъала доах, тишдала долалу хьайбаш. Цу хьалашка гIулакх во деш а во кхоабаш а хуле, геттара дукха дов уж. Лазар дарба ца деш гаьна далийтача. мел къахийгача а кхы юха меттаотталургйоацаш айп йоах цо пехкаш.

Дайнача хьайбай пехкашка хьежача чIоагIа уж хувцаенна кораяьй. Йоккхийи кагийи бронхаш цIийеле, маза болча чопо хьалийкъе хул. юкъе гельминташ а йоахкаш. Лазар довза хала дац. Юххьанца из кхийттача, чIоагIдаланза долча хана дус ца зелуш. Цхьабакъда, цу гIулакха кхоачам ба доахан сихха лаьхкача, тIаккха уж кхайкаду. сихха кIаьдлу. Iулал тIехьадус. Клинически диагноз бакъеш хургья керда Iотийннача фарасташта тохкамбича хьакхаьчаь результаташ. Цунна юкъера керайоагIа диктиокаулеза личинкаш. ХьагулЪь фекалеш цу сахьате лабораторе дIаяхьийта еза тохкам байта. Диктиокаулез яха лазар дий хьожаш диагноз оттаеча хана дерригача жена дегельминтизаци (дарба) е еза хица кийчъяь йолеи йодисти калеи растворaца. Раствор чуйохийт 3 сантиметр гаргга бIаьха маха боаллача шприцаца (лакхерча трахея тIехк йоацача гIолла). Цу гIулакха 30—40 градус оагIора леста йолча станока тIа устагIа Iе а билле, хьалхагIа аьтта пехкахи цул тIехьагIа дий бийсеи даьннача гIолла аьрда пехкахи чуйохийт раствор. Раствор 20—27 градус гаргга мела хила еза. Лазарах хьайбаш бокъонца цIенденна даллалца е еза дегельминтизаци 10—15 ди бийса юкъе а долийташ. Доадаь зуламера нIанийн бIеха шоди хьабай пехкашкара сихагIа араяккхара цхьан-шин дийнахьа кхайкадергдола молхаш ду хьайбашта (юкъера тухаш е хлористи аммоний). Лазар харцлалар кхераш могадац дегельминтизаци еча хана кхы тайпа лазараш дIадахара хьайбашта дарба де а, хIаьта иштта кхыйола обработкаш е а (ларга, лувчаде, и. кх. дIа).

Дитразин—хи чу атта яшаш йола кIайча Iоакъинга хьисапера порошок дегIах яхийта мегаргья. Шуша чу лоаттае еза из. Маха тохача хана хьаэц дийна болаш эзача устагIан цхьан килограммана 0,1 грамм лоархIаш йола екъа вещество. Щека кIал е дегIа цхьидех йохийт цун 20 процент йола раствор, асептикан антисептикан бокъонаш кхоачаш а еш. Препарат чуяхийтачул тIехьагIа маха техача моттига шорттига массаж ю. «Зооветснабера» эца йиш я импортни геттара дика препарат — локсуран. Флаконашка арахецаш я из. Iаьсашта дегельминтизаци яра (нIанашта духьала дарба дара) дийна долаш эзача хьайба доаала хIара килограммана лоархIаш 0,1 миллиграмма боараме вIаштта шин дийнахьа тох из.

Диктиокаулез яха лазар кхийттача, инфекци харцъяьннача хана техача дика хул антибиотикаш а (пенициллин, бициллин, кхыраш). хIаьта иштта дегIа пайдана йола препараташ а. Геттара дика хул трахее гIолла йоапаьча норсульфазола 5 процентни раствор шозза вIаштта техача. Цамогаш хиннача хьайбашта дарба дикагIа хулга молхаш тохарах тийша хинна ца Iеш, иштта царна гIулакх нийса дарах, дика леладарах, лерттIа кхабарах тийша а да.

Диктиокаулеза профилактика яр духьа, жа Iай, чусоцадьча замалахьа, йод техача хица обработка ю деррригача жена, цу гIулакха тIеххьара араьккхача инструкцега хьежжа. Цу ханна йов фарасташца Iотийнна гельминташ, дегIаахара аьттув бола хьалаш хилац пар тIида, пуззухьа хьайбаех юха а лазар тохара йола торонаш дIайоал. Дерригa кхои фарасташи дегельминтизаци яьчул тIехьагIа хьагул а дийя биотермически обработка ю. цу тайпара цIенъяь дIайоах гельминташ меттел. дукха кхыйола бактериальни инфекцеш хьеерташ а. Цу тIехь чакхйоал зуламдераш дIахо дегIаухаргйола биологически цикл, дIахо хьайбаех лазар кхетарг ма дий аьнна кхера хIама хилац. Профилактически обработка яра ханаш тиллийта мегаргьяц. ДаьгIенашка дажа дахийта мегаргдац унахцIена доаца, саьсий дола хьабаш. Хьайбаш даьгIенашка дожадеча хана дажа моттигаш каст-каста хувцаш хилча а профилактикана лаьрхIа доакъара тухаца цхьана фенотиазин жена тийлача а дикагIа да. 1 дакъа фенотиазинеи 9 дакъа тухи а долаш.

Вай республике 1964 шера денз чIоагIа дарба доалаш тела йолаьй аьта тух а долаш вIашагIъяь фенолисташа шоаш кийчъю уж молхаш антазини медни купороси. Ветспециалисташа шоаш кийчъю уж молхаш бол-болча моттигашка. ВIашагIтох 1 дакъа медни купороса, 10 дакъа фенотиазина, 89 дакъа аьтача туха. Уж дикка вIашагIа а эйийя жена мурилгашка Iочуйоассаю деннеи буйсаннеи цхьан устагIанна 10—12 грамм а Iаьхара 5 грамм а лоархIаш. ДикагIа яийтар духьа цхьан денна боагIа боарам шозза бала беза: ах—Iуйриннеи вож ах—сайриннеи. Жево геттара дика юъ цу тайпара кийчъянь молхаш. Алхха цхьа тух дуаде тигац хIанз жа Iуша, цар дIадех жена тух геха фенотиазин юаелга.

Цу тайпара дарбанна лаьрхIа кийчъянь молхаш «Красное знамя», «Советская Россия» яхача. Ленина цIерагIча колхозашкеи кхыча боахамашкеи дуккха хинна нIаний лазараши цу даькъе диктиокаулези Шелковскойи Наурскии районий боахамашка жена юаьчул тIехьагIа уж лазараш геттара кIезигделар. хIаьта хIанз цигара цIенденна дIа а даьннад.

Къаьстта уйла тIаяхийта йоагIа Наьсарен района боахамашка хьайбашта юкъе чIоагIа даьржача саьсий лазарашта профилактика яра. Масала, укх шера аьхки «40 лет Октября» яхача совхозе бетта 100 совгIа деш дов доладелар жа. къаьстта а Iоахарий. Къаьстта воча хьала тIа дар воккхагIа волча жа Iуп Гасарова Iул. Оаха цига тохкамбаь жа геттара тишденна дар (шортта яа буп йолча хана!). Гуйран догIаш делха ха хьатIаэттар — фарасташца Iатийнна личинкаш геттара чIоагIа еба ха, хьайбашта юкъе чIоагIа лазараш даржа ха.

Нагахьа санна хIанззе денз, цхьаккха ди ца туллийташ де дезар ца дойя, доккха зулам дарга. шерра дIадаржаргда диктиокаулез яха лазар. тIаккха. Iан замалахьа цунца къовсам лоаттабе дуккха халагIа а хургда.

Кхы дикагIа дац гулакх Iан замалахьа хьайбашта юкъе нIаний лазараш чIоагIа даржаш йолча Ачхой-Мартана районе а.

Боахамий берригача кулгалхой, хьайбай специалистий декхар — Iа дика чакхдаккхара мел эша хьалаш кийчдар, нIаний лазарех хьайбаш ца дойтар.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Iилма-тохкама ветеринарни станце паразитологе отдела заведующи, ветеринарни Iилмай кандидат.

Р. СИВЧЕНКО,
йоикхагIа йола лаборант.

Доазол дехьара

ВАЙ ДОТТАГІИЙ БОЛЧА

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 50 ШУ ДИЗАРА СИЙНА

УЛАН-БАТОР. АНР-а Іилмай Академе исторе институто арахийцад «Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революции Монголии» яха книжка. Книжка тІа дуьц Октябрьски революце идеяша Монголена яьча йоккхача влиянех, цу влияне гІо а деш мехка 1921 шера халкъа революци котъяларах, социализм хьалъеш монгольски халкъо дохьхача толамех.

ЙІаьхий фактически материал ларде а луьцаш, автораша йоах, Монгольски Халкъа-революцин парте хьалхале а лелаеш монгольски халкъа карагІдаьнна кІоаргга дола социальни экономически хувцамаш хьахилар Советски Союзо цІенача дегаца новкъостал дар бахьан долаш.

БУДАПЕШТ. Сольнок яхача области города Ясберена культура ЦІагІа хьайийллар Советски Союза Коммунистически парте истори дувца выставка. Алаттян яхача юрта хьайийллача выставке да Венгерски Советски Республика ханара революционни плакаташ. Выставкаш Октябра 50 шу дизара хетаяь я.

Областа городашкей юрташкей дІайолаеннай «Ханна фу хов Советски Союзах» яха конкурс. Цунна юкъа дакъа лоацаш ва ши эзар совгІа саг.

ПРАГА. «Советски кино 50 шу» яха выставка хьайийллай городе Градеце-Кралове.

Укхаза гулдаьча итташ долча фотографеша хьахьокх советски кинематографи хьахилари дегІаяри. Дуккхача сурташа дувц советски а дунен а кино шедевраш йолча «Броненосец Потемкин»; «Нана», «Сага кхел», «ГІарагІурааш йолх», «Ленин Октябре», «Тайжа Дон» яхача фильмех.

СОВЕТСКИ ХЬАЬШИЙ БОЛГАРЕ

СОФИЯ. Болгаро-советски доттагІлеи месячника юкъе дакъа лацара укхаза кхаьчай советски делегаци. Делегацена керте латт РСФСР-а Министрий Совета председатела заместитель В. А. Демченко.

ПРАВИТЕЛЬСТВАНА ДУХЬАЛАРА ЗАГОВОР ТАХКАРАХ «АЛЬ-АХРАМА» ЯХАР

КАИР, 14 сентябрь. (ТАСС). «Аль-Ахрам» яхача газета эррига хьалхара оагІув тахан дІалаьца я маршала Абдель Хаким Амерей эпсарий группан, хІаьта иштта паччахьалкхенна духьаларча заговора юкъе дакъа лоацаш хиларах лийцача гражданийи дош дувцаш йолча материалаша. Дош тахкаро, язду газето, гучадаьккхар хьалха хинна чурча гІулакхий министр Аббас Радван лаца везаш хилар. хІаьта иштта хьалха разведывательни служба кулгалхо хинна Салах Наср цІагІа лаьца Іохове везаш хилар а.

Лийцача наьха дош техка дергда, хетаргахьа, шин кІирагІа. Цул тІехьагІа хьаергья цу зуламерча операцена юкъе дакъа лоацаш хиларах бехке беш лийцача наха суд ергйола лаьрххІа военни трибунал. Из операци еш хиннай, бехктокхаме йоаца авантюра хиларах тарра. ФуннагІа даь а Іаьдал хьаллаца, яхаш белгалдоаккх «Аль-Ахрама».

Амера гІулакха юкъе дакъа лоацаш хинна нах укх шера июнь бетта тІем тІа эшарах бехктокхам хинна нах ба. Іаьдал бе долла лерхІаш хиларал совгІа Израилца баьча тІем тІа эшарах бола бехктокхам къайлабахьа а гІийртаб уж. Заговорщикаш дагахиннаб ОАР-а тІема низашта кулгал дара Амер юха тІавайта а, яхаш белгалдоаккх газето. Из операци чакхъяккха лийрхІай малхбоалерча фронта эскара тувладаьча даькъага хьал а лоацийтаргйолаш. Заговора юкъе дакъа лаьцаранца хиннаб цхьабола лаккхехара эпсараш, масала, хьалха хинна йиьлагІча бригада командующи Осман Нассар, хьалха ударни отрядий командующи хинна Галяль Харизи, хІаьта иштта хьалха хинна оборона министр Шамс Бадран. Заговора юкъе дакъа лоацаш хиннараша лерхІаш хиннад президент Насера шоаш яхачоа тІехьавакха а Амер главнокомандующе посте юхаоттавара из раьза хилийта а.

Царна хийттад Синайски ах гІайрей тІа израильски эскар хиларо президент заговора юкъе дакъа лоацаш бараша мел яхар тІаэпа а оттавергва, мехка чурча кхерамзлени цун тІема низаштей зе-зулам ца дайитар духьа цо шийга де мел аьннар а дергда аьнна. Нагахьа санна президента Насера заговорщикаша яхар зе ца туге, уж кийча хиннаб тІема низаца цунга шоаш яхар кхоачашдайта.

Е лаьрхІа хинна из операци юххера а чакхъяккха оттаяь хиннай 27 августе. 27 августа бийсан Амер ваха везаш хиннав ударни отрядаш кийчъеш йола центр йолча Иншасе. Цхьабакъда цига дІаваха 24 сахьат хьалха Амер цІагІа лаьца Іохоаваьв. хІаьта — заговора юкъе дакъа лоацаш хиннараш лийцаб.

ХО ШИ МИНА ПОСЛАНИ

ХАНОЙ, 14 сентябрь. (ТАСС). Вьетнама Демократически Республика президента Хо Ши Мина Къулбехьен Вьетнам мукъаякхара Къаман Фронта ЦК президиума председателага Нгуен Хыу Тхога послани яхьийтай яхаш хоам бу ВИА агентствас. Цу президента къоабал ю дукха ха йоацаш цІй чрезвычайни съезде НФО-с тІайийца политически программа.

НФО политически программа, йоах Хо Ши Мина послане тІа, — из къаман шеррача союза программа я. американски агрессораши царна цІогдестаеш бола вьетнамски халкъ декъаршн бизза хІалакбе чІоагІо еш хилара тешал деш йола программа я.

Къулбехьен тІема низашей халкъон атакаш ю мостагІчоа ерригача фронташка са даккха ца вуташ. Цу коталонаша мехка чухь а доазол дехьа а хІара ди массаза довлдакхду Къулбехен Вьетнама халкъа даІ мара йоаца викал йолча Къулбехьен Вьетнама НФО сий.

Къулбехьа эшабеш болча американски агрессораша хорш еча санна щербу цига цхьан ханна къилбаседана тІатаІара эскаламеца тІом, йоах послане тІа. ХІаьта цу ханна чухь цар эхь ца хеташ дувц машарах. Цхьабакъда бомбаша а йоккхийча топий пхорчаша а кхерадергдац вай халкъ, хІаьта из иштта Іехадергдац моттийтара дувцача хабараша а. Вай, вьетнамцаш, чІоагІо яь да американски тІеххьара агрессор вовай дукха езача даьхен лаьттара дІаваккхалца ца саца.

Вай кхы а шерагІен айхагІен йола цхьоагІо яьй дунен тІа массанахьа а вовай болча вежарашцеи доттагІашцеи, царца цхьана вай хьаллапара шоашта могар деш болча США-рча прогрессивни нахана а.

Американски агрессораш бохабе чІоагІо яь болча къилбаседерча вай 17 миллион мехкахочо декхар тІаэц производствени фронте а тІем тІа а. шоай низ кхо ца беш, шоайда яхь лоаттае, цІий Іомехкача къулбехьенна халкъашкара шийдеза декхар кхоачаш а деш.

Воай йохаргйоацача цхьоагІонца чІоагІало а луьцаш, вай котдаргда!

КПСС ЦК ТЕЗИСАШ АВСТРАЛЕ АРАХИЙЦАЙ

КАНБЕРРА, 14 сентябрь. (ТАСС). «Кволити пресс пропрэйтери лимтен» яхача Сиднейски издательствас кепайоазон Кердачун советски агентствац баьча бартах дуккхача тиражах арахийцад «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар» яхача КПСС ЦК-а Тезисий йизза текст тІайола брошюра.

Брошюра тІа да советски халкъа вахара тайп-тайпара оагІонаш хьахьокхаш дола сурташ.

ШОАЙ БОКЪОНАШ ЛОРАЯР ДУХЬА

ЧИЛИ

ГАВАНА. Чили дІалаьцца забастовкаш йолаеннай. ХІанз массехк ди да Курино яхача провинцерча йоккхача 86 юртбоахама имене болхлоша забастовка еш латта. Цхьайтта дийнахьа забастовка яьй Кальчагуа яхача провинце 91 латифундерча юртбоахама болхлоша. Антофагаста провинце селитренни рудникашка массехк ди хьалхагІа забастовка кхайкаьй пхи эзар горняка.

Пренса Латина яхача агентства корреспондента Сантьягора беча хоамах, ца йиш йоацаш дола къахьегама хьалаш бахьан долаш протест еш ба къахьегамхой. Цар къовсам лоаттабу алапи сиха лакхдайтари шоаш дІадеха кхы тайпа экономически гІулакхаш кхоачашдайтари духьа.

ИТАЛИ

РИМ. Милана пригородерча «Ванцетти» яхача металлургически заводера 600 болхлои «Воль Тичино» яхача текстильни фабрикера 400 болхлои дІаваннха безам болаш администраци хилар бахьан долаш еча протеста маІанера йоккха демонстраци яьй цу предприятей къахьегамхоша. Из яьй Ерригъюкъарча итальянски къахьегама конфедераце, Итальянски къахьегамхой профсоюзий конфедераце, итальянски къахьегама союза тІахьсхамах.

Берригача мехка йолаеннай Итале технически вузий проффессионально-преподавательски состава забаствокаш. Образоване министерствагара преподавателаша дІадех шоашта хиланза дарг доаца экономически гІулакхаш кхоачащделга.

Ликату яхача сицилийски городера. (Агридженто яха провинци) гІулакхаш 24 сахьата юкъагІдаьхар забастовко. Мала хий ца хилар бахьан долаш забастовка еш ба городе баха нах.

ФРАНЦИ

ПАРИЖ. Шатальгийон яхача городе бахача 2000 совгІча наха митинг яьй правительства чакхдоахача антисоциальни гІулакхашта духьала ВКТ профсоюзех цхьанне инициативах вІашагІтеха хиннача митинге дакъа лоацаш хиннараша дІадийхад кхы тІа а йоккха сагото а хинна къахьегамхошта качъена социальни страховане реформаш юхайоахилга. (ТАСС).

Варнера Георгий Димитрова цІерагІ йола кемаш ду завод. Фашизмах мохк мукъабаккхалехьа ханнарча болгарски флота эррига тоннаж миссел тоннаж йола кемаш арахец хІанз 100 дийнахьа Болгаре кемаш деча промышленноста.

БТА—ТАСС сурт

К. Э. ЦИОЛКОВСКИЙ ВАЬЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 110 ШУ ДИЗАРГА

17-ча сентябре 110 шу дуз вай сийлахь-воккха дай-мехкахо — ракетно-динамиканей космонавтиканей ларда елла Константин Эдуардович Циолковский ваьча дийнахьа денз. Космически аре караерзара гІулакха цу постама йоккха перспективность хьахьекха дола ракетни техника даькъера юххьанцара фундаментальни балхаш деча дунен тІа хьалхле Циолковскега я.

Боккхача поархІаме да эггара хьалха космически аренашка гІоргбараш Советий мехка нах ба яхаш Циолковске шийх, шийбалха методах, ше догдоахарех лаьца дийцараш. 30-ча шерашка К. Э. Циолковске дийцача цу хІамаех цхьадарш ераш да:

«1914 шера денз доазол дехьа а довзаш дар са балхаш. Сигал йохийташ йола хІама лаьтто тІаувзаргйоацаш хьалкъоастаярем космически арене ахийтарей декхар миссел чІоагІа са уйла тІаозаш цхьаккха а хІама дац. Сай ханех ах, сай низех ахаш из дош къоастадара айса дІалу аьнна хет сона. Кастта 78 шу дІадулларгда аз, хІаьта со хІанз а дІахо поархІамаш деш, ракетни машинах дола керда хІамаш гучадоахаш ва. Аз ца еш уйла мичай, массагІ уйла чаккхъяьннай са хьаь чу гІолла!

Цхьабакъда, из-м фантази яцар, Іалама законий ларда тІа летта нийса знани яр: гучадаха кийчдеш керда хІамаш а керда сочиненеш а я...

Айса мишта поархІ аз космосе кхухьардолча наькъий чупоацам! Теший со царех, мичча хана а цкъа сагага дулургдолаш хІама дий из! Аз болх дуккхагІа ме бу, дукхагІа нийслора сона тайп-тайпара халонаши духьаленаши. Секунде 8—17 километр йолча астрономически сухалца сигалъяхара бІаьш шераш эшаргда аьнна хетар сона укх тІеххьарча хинналца. ХІаьта вайцигей доазол дехьей хьанхаьчача эсалча результаташа из бакъ а дора.

Цхьабакъда, укх тІеххьарча хана цахаддаш баьча балхо шекъяьхар уж са уйлаш, итташ шерашка боккъала башха результаташ лургйола приемаш корайьй». «Атмосферал арахьа наькъа баха сигалара «цІ» почкъаелга диллад 20-ча бІаьшерерча советски прометеяшта.

Аз лерхІар стратосферни комитет, РНИИ, ЦАГИ, Дирижаблестрой, ВОИЗ, гІонна йола СССР эррига индустри а я, 20-ча бІаьшерера авиаце, сигал гІолла лелара, ракеташца лелара турпалаш а ба».

СУРТА ТІА: Константин Эдуардович Циолковский.

ТАСС фотохроника.

ЕЗА ХЬАША САННА

Карабулакерча бувзама отделенера хІара денна, дукха хьалха-тІехьа йоацаш цхьан ханна араювл хана дукха йоккха йоацаш йола кхалсаг. Цунгара почтальона тІормий газетех, журналех, письмоех биззе хул. Поселке гІолла улица тІара улица тІа а ювлаш, цІенгара цІенга а йодаш, шийпочтальона тІормий боассабий йоал из сарале. ДогІа е лоа делхе а дарз хьекхе а шийдекхар кхоачашдаь яллалца сатем боацаш лелаш я из кхалсаг. Дика хов цунна мичара йолаяла еза а мича йистеяла еза а. Цу наькъагІа лийннай из селхан а, самардийнахьа а, дуккхача деношка а — 5000 дийнахьа. ХІаа, селла дукхача деношка лийннача цу Мария Никитична Козыревас Сунженски района Карабулак поселке почтальоналла болх бу 14 шу хинна Іац.

Ше чуувттача хІара цІагІа газеташца, журналашца, письмошца цхьана дегагІоз а иваз а, керда хабар а сакъердам а бахь Мария Никитичнас. Дукха да цо йоакхо еш дар. Сагото яр а сашорта вар а — массава а юрта почтальона гучча ва, царех хІаранеца де ши-ший тайпа къамаьл да цун. Письмош, газеташ, журналаш дол-долчунга шийханнахьа дІакхачийтарал совгІа, хІаранега ала цІенача дагара, хьаьнале дош да Мария Никитичнай.

Язбеннарашка шийханнахьа газет е журнал дІакхачийтар — цунах кхоачам хулаш яц Мария Никитична. Газеташ, журналаш, шоашта ухаргдолаш язлу юртара къахьегамхой хІара шу тІехьа дукхагІа хила ма безий! Мария Никитичнай участке газеташи, журналаши ца уха дезал болаш бац. Газеташи журналаши, буа кхача а санна, эшаш хинна дІаэттад поселке. Цхьабакъда, уж ухаргдолаш язвала шийханнахьа почте ваха саг вицлуш е мукъа воацаш моттиг нийслуш ма хулий. ТІаккха шийна эша газет е журнал доацаш виса веза из? Мария Никитична йолча цу тайпара хІама нийслуш дац. Цунна хов шийучасткерчарех мала, малагІа издани ухаргйолаш, мел хана язвеннав. Язвалара ха йистейоалачунга, шийханнахьа наІарга а гІойя, дІахойт цо из ха йистеянналга. Баха нах кепайоазув ухаргдолаш язбалара хьакъеха Сунженски района юрташкарча почтальонашта юкъе хьалхарча моттиге я Мария Никитична Козырева.

— Даккха хІама доацаш дикей хьинар долаши я вай Мария Никитична, — йоах бувзама отделене начальника Любовь Степановна Панченкос. — Почта шийханнахьа дІакхачийта меттел, бувзама отделене почта хьайиечей цхьалхайоахачей новкъастал де а кхею из. Цунна ха а хов ше иштта хила езилга. Коммунистически къахьегама коллектива цІи тиллийта бокъо яккхара къовсам лоаттабеча коллективаца ма йий из болх беш. ХІаьта из коллектив Советски Іаьдала 50-гІа шу дизара сийна тІанийцача декхарех дика лоархІаеш хьа а йоагІа.

Р. ТУМГОЕВ,
«Союзпечать» Сунженски агентства начальник.

Сурта тІа: почтальон Мария Никитична Козырева (аьрдехьаръяр).

И. ПЛИЕВА сурт.

ЗРИТЕЛАШТА—КЕРДАЧА СЕЗОНЕ

ЦхьоалагІча октябра Нохч-ГІалгІай Пачхаьлкхен драматически театро дІайолаеш йола керда сезон белгалйоалаш я Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача ханаца нийслуш из хиларах. Тха коллектив чІоагІа кийчо еш я цу башха-дикача исторически денна яха йоагтІача тайпара накъаяхара. Геттара сихъеннай Хамидов Іабдуллай «Лергбоацараш» яхача пьеса репетицеш. Автора вІаштІехьдаьннад Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа советски нахача карагІдийннача турпалча гІулакхашта хетаяь боккъала башха произведени хьакхолла.

Пьеса белгалйоал цу тІа хьахьекхар къаман турпала Нурадилов Ханпаший бокъонца йола образ хиларах. Цу тІа дуккха а я бокъонца дог тешадеш йола образаш. Ханпаша хьахьекхав цун сакхетам, доІам нийсача наькъа тІа баьккхача, шоай бакъахьарча хьехамца из парте мугІарашта юкъе вигача Гвоздикови кхыбараши санна болча наха юкъе а волаш. Хетадалийтар духьа а ца хьокхаш, дега харц хетаргдоацача тайпара, гІулакхашка, овлангара хьапташ патриотически цхьоагІонца долаш хьахьекхад вай мехка халкъий дохаргдоаца доттагІал.

ТІем тІара Ханпаший дезал ба гІалгІа Баркинхоев, эрси Федоров, украинец Бульба, эскадрона командир Николаев, кхыбараш. Пьеса тІа хьахьекхаб дезертираш, бандиташ а. Геттара нийса хьахьекхай фашистий образаш а: фанатик Ганс, «мясник» Ральф, пленнеш: юххьанца аьттув баьннача ханара Курт а хІалак хиннача ханара Рауль а. ЧІоагІа дог тохадолийташ вІашагІъеллай вай бІухой духовни низ, Іоажалах царна дош хеташ ца хилар, моральни гІулакхашта уж моастагІчул тІехх хилар хьахьокхаш йола гестапера сцена. Пьеса тІа я чІоагІа безаме лирически сценаш а (безам фронте а бовш бац). Пьеса драматически башхало я доккхий хІамаш зІамигачарца хьахьокхаш хилар: «гулъяь сценаш» яц укхаза, кхыметтел тІема эпизодашка хьахьекхар а цхьа зІамига окопилг я, тылера турпален гІулакхаш, фронте дахьийта дІайха баракъаш гулдеш дола цхьа зІамига сурт отталарца хьахьекхад.

Цхьадола кхоачамбоацараш доацаш ца хила мегаш йола (подстрочникаца из къоастаде хала да) талант йолаш волча Хамидова эггара тІеххьара пьеса сов хестаеш хила а тарлу аз, цхьабакъда, спектакль оттаеш вар се хиларах тарра шийл толашагІа кхы цхьаькха йоацаш хет сона из — цунна бокъонца эрсий меттала художественни перевод льчул тІехьагІа вай республика доазонел ара а яьнна гаьнна дІагІоргйолаш йола пьеса. Из спектакль оттаеча са сорежиссер ва Ленинградски театральни института дипломант Хакишев Руслан.

ХьатІайоагІача сезона репертуар массе оагІорахьара зрителашта тешшаме езалургья аьнна хеташ да тхо.

«Лергбоацарашта» тІеххьа оттаергья оаха фашисташа топаш теха вийнача башха-дикача испански драматурга Гарсий Лорке «ЦІий мохкадеш саг йоалаяр» яха пьеса, театро кастта кийчъергья Іарбий халкъаша империалистически гІаьрахошта духьала лоаттабеча къамий-корталацара мукъален къовсамах йола керда пьеса. Цун цІи хІанз а белгалъянза я, цхьабакъда, цхьа бутт баьннача гІолла цунах лаьца вай зрителашта дувца тхоашка йиш хургья аьнна хеташ ва со.

ДІалахача шера а мо мара актерашта а культурни гІулакхашта дегІавенача зрителаа эстетически тоамбар деш йола классика юкъе ца йоалаеш Іергдац тхо.

Сезон дІайолаеннача юххье оаха хьокхаргья режиссера Л. Хациева оттаергйола сийлахь-воккхача эрсий драматурга А. Н. Островске «Бехк боацаш бехке хиннараш» яха пьеса а дагестански драматурга Яхьяева «Жеро эш» яха комеди а.

Эггара зІамагІа барантей школьникаштей массаза а санна эрсий меттала бувцаргба дуккха кхыйола «боккхийчар» пьесаш а санна (Тийшаболхи безами» яха Ф. Шиллера, «КІантий хІалак хулча хана» яха С. Чахкиева, «Судера хроника» яха Я. Волчека, укх шин шера увттаеш тІанкІ аьнна зал йизза нах гуллуш йола» «Бож-Іаьла эшар» яха А. Хамидова язъяьраш) тха репертуара юкъе юсаргйола «Баба-Яга» толаме оттаярца хьалхагІе а бераш гІаддига волча Л. Хациева оттабаь А. Хамидова «Іаьржа хьажа» яха фаьлг, кхыяраш.

Оаха массане а кхетаду сийлахь-доккхача цІейна дерригача халкъо кийчо еча деношка искусствана хьалхашка, зрителашка хьалхашка тхоаш къаьстта бехктокхаме хилар. Тхоай дерригa низаш дІалургда оаха Октябра 50 шу дузача дезача деноштa юкъе тхоашкара доагІаш дола дакъа лацара.

В. ВАЙНШТЕЙН,
Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артист, Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч-ГІалгІай пачхаьлкхен театра керттера режиссер.

ГРОЗНЕ КЕРДА РЕСТОРАН ХУРГЬЯ

«Севкавгипросельстроя» Грозненски филиало Грознерча аэропорте хьалъергйолча «Лайнер» яхача ресторана проект оттаяьй. Цу проекта керттера инженер Л. Дериз ва.

Ресторана цІенош кизгахи бетонахи шоза вІаштІардаь хургда. Кизга пенаш дола мах бу зал, кІалхарча этажах а йоаллаш, лакхехьа хургья. ШоллагІча этажа тІа бувла догама куцехьа баь лагІай доам хи бассейна тІа гІолла хьалъелла хургба. Ресторана пенаш сийрда интале Іоакъаш тІа а теха хургда.

Ресторана коа тІа фонтан, декаративни вазаш хургья, из кІотаргаща, хенашца баьццара дерзадаь хургда.

ПланагІа башха доккха деце а (дІоахала 32 метри шорала 14,4 метри) уж цІенош шоай архитектурага диллача городе эгтара хозагІчарех хургда. Кастта хьалде долалургдолаш да уж.

Ш. ЕВЛОЕВ,
«Лайнер» яхача ресторана проекта керттера архитектор.

ДИКА КЪАХЬЕГАРАХ

Шелковской района Староглазовски бархІшерарча школа дешархой юртбоахама къахьегамхошца цхьана кхашка къахьегаш хилар укх аьхки. Дика новкъостал дир ученически бригада членаша хьажкІашта оасар деш, шелкопряда лаьрхІа лист гулъеш, хьатташка де мел дезар деш. Шоай мукъача хана самодеятельни номераш кийч а еш юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка выступленеш йора дешархоша. Цох шоашта а салоІам хулар.

Зехьа довнзар дешархоша хьийга къа. Менжински цІерагІча колхоза правлене маьхера совгІаташ а денна белгалбаьхар уж. Цул совгІа Каспийски форда йисте салаІа бахара хьалаш вІаштІехьа а даьхар. Махачкалеи Каспийскеи хинна цІабаьхкаб дешархой. ЧІоагІа раьза хилар уж шоаш яьча экскурсена. Дуккха бІаргаго, довза вІаштІехьдаьлар цар.

ТІехьа тІадоагІача шера а кхашка цу тайпара балхаш де дага ба цу школа дешархой.

М. АГАЕВА.

ДЕШАРХОЙ ФОНД

Цена радиоприемник ийцай, баян е керда духовой оркестра лаьрхІа музыкальни инструменташ ийцай, е Кавказа Іалама хозача моттигашка гІолла экскурсе баха путевкаш кийчъяьй. Уж санна долча хоамаша дог гІоздоакх. ХІаьта из де вІаштІехьдоал нагахьа санна средстваш хуле. Цудухьа лаьрхІар Грознерча № 9 йолча профтехучилища дешархоша шоай фонд вІашагІйолла.

Юххьанца из дагадехар Октябра накъадолхаш цхьайола мероприятеш кийчъеш. Цига училища комсомольцаша дешархой фонд вІашагІйоллара наькъаш лехар.

Шоай мукъача хана металлолом гулъеш е цхьанца кхыдола балхаш деш хулар дешархой. ТІаккха училища педагогически коллективо лаьрхІар цар беш бола болх дешархошта кхетам балара дикка пайдане а хургболаш байта. Цу хьакье Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза база тІа спортивно-къахьегама лагерь вІашагІъеллар.

Дика къахьийтар цу лагере укх шера училища дешархоша. Отрядашта бекъа а бенна шо-шоашта енна заданеш кхоачашйора. Шоайла яхье а бувлаш шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш, дика хьокхамаш гойташ чакхбаьлар дешархой.

БелгалдаккхA деза къахьегарал совгІа цига дика салоІаш а дешархой хиналга. Массови мероприятеш чакхйоахар, походашка, экскурсешка ухар, кх. дІ. а.

Ахкан къа а хьийга шоаш даьккхача ахчах дешархоша де лаьрхІараш лоархІаме гІулакхаш да. Царех цаІ да Даьхе лораеш тІемашка байначарна памятник-обелиск оттаделга. ХІаьта керттердар фуд аьлча, шоаш вІашгІъеллача фондах шоай безам болчча тайпара дешархой пайда эца йиш хилар да.

В. ИВАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

«Сердало» газета редакце коллективо чІоагІа хала а хеташ кодам бу редакце юртбоахама отдела заведующега Т. М. Арчаковга цун воша

АРЧАКОВ
Микаила Мухьмад
кхалхарах.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарей, культурай, промышленностей отделий—3-42-30; юртабоахамей письмойи отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05320. Заказ № 4532.